

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Elena Emm

**STAVOVI I INTERESI UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE PREMA
TRADICIJI I TRADICIJSKOJ GLAZBI**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**STAVOVI I INTERESI UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE PREMA
TRADICIJI I TRADICIJSKOJ GLAZBI**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika glazbene kulture

Mentor: doc.dr.sc.Vesna Svalina

Studentica: Elena Emm

Matični broj: 2924

Modul: B

Osijek, rujan 2019.

Prije svega željela bih se zahvaliti svojoj mentorici doc.dr.sc. Vesni Svalini na pomoći, strpljenju i podršci pri pisanju ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem se i svojoj obitelji koja mi je u ovih pet godina pružila mnogo potpore i podrške u izvršavanju svih mojih fakultetskih obaveza.

Svoje zahvale upućujem ravnateljima i učiteljicama OŠ August Šenoa, OŠ Fran Krsto Frankopan, OŠ Vijenac iz Osijeka te OŠ Iver iz Sesevetskog Kraljevca i njihovim učenicima koji su vrlo rado sudjelovali u istraživanju za moj diplomski rad.

Sažetak

Glazba je prisutna u svim dijelovima čovjekova života i kao takva budi u nama osjećaj za ljepotu te nas oplemenjuje. Zadatak nastave glazbe u osnovnoškolskom obrazovanju učenika jest stvoriti pozitivan stav prema glazbi tijekom cijelog života. Folklorna glazba i ples utkani su u život svake ljudske zajednice. Usklađeni su s mentalitetom, psihologijom i stilom života ljudi koji ih stvaraju, izvode, uče i usvajaju te prenose dalje usmenom predajom. Glazba i ples nisu samo izraz ljudske potrebe za kreativnošću, igrom i razonodom, nego izviru i zadovoljavaju i druge, psihološke, društvene i kulturne potrebe.

Tema je ovoga rada stavovi i interesi učenika osnovne škole prema tradiciji i tradicijskoj glazbi. Cilj je ovoga rada prikazati koliko dobro učenici poznaju tradiciju i tradicijsku glazbu, narodne nošnje, tradicijske instrumente, zanima li ih to, kakve stavove imaju prema tome te bave li se izvannastavnom aktivnosti „folklor“. U okviru ovoga rada provedeno je istraživanje koje se odvijalo 2019. godine u Osnovnoj školi August Šenoa (Osijek) (učenici prvog razreda), Osnovnoj školi Fran Krsto Frankopan (Osijek) (učenici četvrtog razreda i jednog drugog razreda), Osnovnoj školi Vijenac (Osijek) (učenici trećeg razreda) te Osnovnoj školi Iver (Sesvetski Krajevac) (učenici prvog, drugog i trećeg razreda). Istraživanjem je obuhvaćeno 155 učenika. Pomoću anketnog upitnika ispitano je poznavanje tradicije, tradicijske glazbe, narodnih nošnji i tradicijskih instrumenata te su učenici napisali svoja mišljenja i viđenje o zadanoj temi. Prvi dio rada donosi pregled temeljnih ideja iz relevantne literature o ovom području, kao i pregled istraživanja. Drugi dio rada izvještava o samom istraživanju. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici ne poznaju dobro tradiciju i tradicijsku glazbu, djevojčice to zanima više od dječaka te pokazuju zanimanje prema samoj temi. Učenicima govore kako im se folklor sviđa zbog narodnih nošnji, plesa, glazbe, instrumenata dok dječaci smatraju da je to dosadno, ne zanima ih ples i glazba te govore da je to za stare.

Ključne riječi: folklor, hrvatska tradicijska glazba, tradicija, učenici osnovne škole

Abstract

Music is present in all parts of human life and as such it awakens in us a sense of beauty and ennobles us. The task of teaching music in students' primary education is to create a positive attitude towards music throughout their lives. Folk music and dance are woven into the lives of every human community. They are in tune with the mentality, psychology and lifestyle of the people who create, perform, learn, acquire and transmit them by word of mouth. Music and dance are not only an expression of the human need for creativity, play and entertainment, but also originate and satisfy other, psychological, social and cultural needs.

The theme of this paper is the attitudes and interests of students in elementary school according to tradition and traditional music. The aim of this paper is to show how well the students are familiar with tradition and traditional music, folk costumes, traditional instruments, whether they are interested in it, what attitudes they have towards it, and whether they are engaged in extracurricular activity "folklore". In this paper, a study was conducted in 2019 at August Senoa Elementary School (Osijek) (first grade students), Fran Krsto Frankopan Elementary School (Osijek) (fourth and second grade students), Vijenac Elementary School (Osijek) (third grade students), and Primary School Iver (Sesvetski Kraljevac) (1st, 2nd and 3rd grade students). The survey included 155 students. The questionnaire was used to test knowledge of tradition, traditional music, folk costumes and traditional instruments, and students wrote their opinions and views on a given topic. The first part of the paper provides an overview of the basic ideas from the relevant literature in this field, as well as an overview of the research. The second part of the paper reports on the research itself. The results of the research show that students do not have a good knowledge of tradition and traditional music, girls are more interested in it than boys and show interest in the topic itself. The students say that they like folklore because of folk costumes, dance, music, instruments, while the boys find it boring, they are not interested in dance and music, and say that it is for old people.

Key words: Croatian traditional music, elementary school students, folklore, tradition

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. TRADICIJA	2
3. HRVATSKA TRADICIJSKA GLAZBA	4
3.1. Slavonija i Baranja.....	4
3.2. Sjeverozapadna i središnja Hrvatska	6
3.3. Međimurje i Podravina	7
3.4. Lika, Kordun i Banovina	8
3.5. Dalmacija i Dalmatinska zagora.....	8
3.6. Istra i Kvarner	9
4. NARODNE NOŠNJE	11
4.1. Panonska kulturna zona	11
4.2. Nošnje Moslavine i Posavine	11
5. TRADICIJSKA GLAZBALA.....	14
6. NASTAVA GLAZBENE KULTURE U RAZREDNOJ NASTAVI	16
7. TRADICIJSKA GLAZBA U OSNOVNOJ ŠKOLI	19
8. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE.....	20
8.1. Cilj i zadaci istraživanja	20
8.2. Uzorak istraživanja	20
8.3. Postupci i instrumenti	20
9. ANALIZA PODATAKA	22
9.1. Rezultati i analiza anketnog upitnika.....	22
10. RASPRAVA.....	39
11. ZAKLJUČAK	41

1. UVOD

Glazba je prisutna u svim dijelovima čovjekova života i kao takva budi u nama osjećaj za ljepotu te nas oplemenjuje. Zadatak nastave glazbe u osnovnoškolskom obrazovanju učenika jest stvoriti pozitivan stav prema glazbi tijekom cijelog života. Stoga, u najranijoj dobi učenika, potrebno je stvoriti poticajno okruženje u razredu kako bi učenici zavoljeli glazbu. Glazba je značajan dio ljudske kulture te ima posebno mjesto u općem odgoju i obrazovanju učenika.

Učitelj, u nižim razredima osnovne škole ima vrlo zahtjevnu i odgovornu funkciju, a to je uvođenje djeteta u svijet kvalitetnih i glazbenih ostvarenja. S jedne strane, dijete rane školske dobi vrlo je fleksibilno i otvoreno prema novim glazbenim iskustvima, što uvelike olakšava posao učitelju. Međutim, s druge strane, učitelju „konkuriraju“ brojni čimbenici, poput masovnih medija i skupina vršnjaka, koji također uvelike utječu na formiranje djetetova glazbenog ukusa. U prvim godinama obrazovanja to se postiže glazbenom nastavom tijekom koje dijete usvaja određen broj narodnih i umjetničkih pjesama, svira na instrumentima školskoga instrumentarija, sluša vrijednu glazbu i osmišljava pokrete na slušanu glazbu. Važno je da se takve aktivnosti odvijaju u veseloj i neopterećenoj atmosferi te da se dijete pritom estetski odgaja. Uspješna glazbena nastava je ona koja kod učenika razvija ljubav prema glazbi, potrebu za glazbom te uspostavlja kriterije za vrednovanje kvalitetne glazbe, bez obzira radi li se o umjetničkoj, narodnoj ili popularnoj glazbi.

U ovome radu promatran je odnos učenika prema hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Tema rada su stavovi i interesi učenika osnovne škole prema tradiciji i tradicijskoj glazbi. Rad se sastoji od uvodnog dijela u kojemu se govori o tradiciji, hrvatskoj tradicijskoj glazbi, narodnim nošnjama i tradicijskim instrumentima, nastavi glazbene kulture u razrednoj nastavi te o tradicijskoj glazbi u osnovnoj školi. Drugi dio rada prikazuje tijek i rezultate istraživanja. Istraživanje se odvijalo u Osnovnoj školi August Šenoa (Osijek) (učenici prvog razreda), Osnovnoj školi Fran Krsto Frankopan (Osijek) (učenici četvrtog razreda i jednog drugog razreda), Osnovnoj školi Vijenac (Osijek) (učenici trećeg razreda) te Osnovnoj školi Iver (Sesvetski Kraljevac) (učenici prvog, drugog i trećeg razreda). Istraživanje je obuhvatilo 155 učenika. Svrha ovoga istraživanja bila je vidjeti koliko učenici poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu, koliko poznaju narodne nošnje i tradicijske instrumente karakteristične za kraj iz kojeg dolaze, žele li znati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi i žele li da se na nastavi glazbene kulture hrvatska tradicijska glazba više upoznae.

2. TRADICIJA

Tradicija je usmena predaja znanja, vještina, načina ponašanja i običaja unutar jedne kulture ili skupine ljudi. Ljudi su stoljećima zadržali tradiciju u svojim plesovima, knjigama i običajima. Baštinu čini skup svih običaja, tradicija i dobara, tradicijsko, autohtono i povijesno nasljeđe, koje bi trebali naslijediti naši potomci.

Tradicijska glazba dio je svakodnevnog života te je ključna u očuvanju identiteta jednog naroda. Predstavlja usmenu predaju iz naraštaja u naraštaj, promovira interakciju, komunikaciju te vodi sve sudionike odgojno–obrazovnog procesa prema poštivanju različitosti među kulturama. Dakle, tradicijska glazba je smještena u redovnom odgoju i obrazovanju učenika. Danas se tradicijska glazba rjeđe izvodi nego prije. Ona najčešće nije dio života suvremenog pojedinca i stoga ju on nedovoljno poznaje. Međutim, u Republici Hrvatskoj tradicijska se glazba njeguje i izvodi u okviru kulturno-umjetničkog amaterizma koji je vrlo živ i prisutan te ima veliku ulogu u očuvanju tradicije kroz brojna kulturno-umjetnička društva i smotre folklor (Drandić, 2010). Također, tradicijska glazba prisutna je i u medijima u okviru tematskih radio i tv emisija te internetskih portala u funkciji njegovanja tradicijske glazbe (Jelinčić i Žuvela Bušnja, 2008). Zbog svoje jednostavnosti, tradicijske pjesme i brojalice mogu biti primjenjive i u nastavnom području sviranja u nižim razredima osnovne škole (Manasteriotti, 1978) jer učenici uz njih mogu koristiti tijelo kao instrument ili mogu svirati na nekim dječjim tradicijskim glazbalima te ih tako i upoznati. Miholić (2015) smatra da bi dječja tradicijska glazbala trebalo uvesti u odgojno-obrazovni proces i kao uvod u kompleksnije glazbeno izražavanje. Učenici bi u okviru nastavnog područja slušanja glazbe mogli upoznati, a potom i izvoditi tradicijske plesove, što bi dodatno doprinijelo pozitivnom stavu prema naslijeđu i očuvanju kulturnog identiteta (Knežević, 1993).

Pojam običaj (tradicija) shvaćamo kao dugotrajan način ponašanja ljudi koji se drži obveznim. Tradicija održava trajnost svih običaja i ustanova u društvu, prenoseći njihov duh s jednog naraštaja u drugi. Sve što postoji nosi moć i opravdanje iz prošlosti, a ne iz sadašnjosti ili budućnosti. Svijet tradicije okrenut je prema natrag i sastoji se od sjećanja, što znači da prethodi ponašanju i mišljenju pojedinaca i zajednice te ih određuje (Grubišić, 1996).

Etnomuzikologija je znanost koja proučava folklornu glazbu naroda sviju kontinenta te se bavi istraživanjem i utvrđivanjem njenih zakonitosti (Bezić, 1971). Pojmove folklorna ili

narodna glazba ne bi se smjelo poistovjetiti s nacionalnom glazbom. Dok folklorna glazba ostaje u većini slučajeva vezana za veće ili manje regije, djela nacionalne glazbe mogu istodobno obuhvaćati obilježja iz nekoliko različitih glazbeno-folklornih područja (Bezić, 1971).

Pri tome folklor može biti definiran kao „narodna umjetnost“, umjetničko stvaralaštvo koje proizvodi narod u čistom, izvornom obliku. Folklor može također biti definiran kao stvaralaštvo ljudskih grupa koje usmeno komuniciraju. Tako shvaćen folklor nastaje u interakciji tih grupa koje ga u isto vrijeme prenose, stvaraju i prisutna su publika koja prima i odobrava folklorno djelo (Rihtman Auguštin, 1978).

3. HRVATSKA TRADICIJSKA GLAZBA

Dio kulturne baštine nekog naroda je i glazba. Hrvatska narodna glazba dio je kulturne povijesti hrvatskog naroda koja je s godinama širila i nadopunjavala, prenosila se s koljena na koljeno, a potom se i zapisala. Hrvatska narodna glazba predstavlja bogatstvo različitih zavičajnih regija kao što su Slavonija, Baranja i Srijem, Središnja i Sjeverozapadna Hrvatska, Međimurje i Podravina, Gorska Hrvatska, Istra i Kvarner te Dalmacija. Sve ove regije mogu se svrstati u tri folklorne zone Republike Hrvatske, a to su Panonska, Dinarska i Jadranska zona.

Zajednička obilježja glazbeno – folklornih područja panonske zone očituju se u načinu izvođenja vokalne glazbe. „Tako kada govorimo o tradicijskom pjevanju možemo govoriti o postojanju solističkih tradicijskih napjeva, napjeva za dva ili tri pjevača te o tradicijskim napjevima koji su namijenjeni izvođenju skupine pjevača.“ (Svalina, 2012)

3.1. Slavonija i Baranja

U Slavoniji i Baranji najčešće se pjeva dvoglasno, i to obično u manjoj skupini. Mjestimično se pojavljuje i troglasje, a pjesmu obično prate tambure. „Za napjeve su karakteristični dijatonski pentakordalni i heksakordalni tonski odnosi (f1,g1, a1, b1, c2, d2), odnosno dodatna čista kvinta ispod završnog tona.“ (Svalina, 2012) Nadalje, pjevanje, kod kojega se na završetku glazbene cjeline javlja interval čiste kvinte, naziva se pjevanje na bas. Ono što je karakteristično za ovu regiju je i pojavljivanje solista ili solistice (počimalje) kojega/kuju prate ostali pjevači (Svalina, 2012).

Pretpostavka jest da se dvoglasje s kvintom oblikovalo u drugoj polovici 19. stoljeća pod utjecajem instrumentalne glazbene prakse. Taj tip dvoglasja se u 20. stoljeću proširio cijelom Hrvatskom (Vitez, Muraj, 2001).

Slavonija, Baranja i Srijem su regije karakterističnog plodnog tla s razvijenim gospodarstvom te poljoprivredom. Mladi bi na otvorenim prostorima, raskrižjima cesta, trgu, ispred crkve ili na obali rijeke često spontano zaplesali. U takvim prigodama obično su izvodili takozvana šetana kola bez instrumentalne pratnje, uz pjesmu (Miholić, 2009). No, kola su se plesala dakako i uz tamburaše, gajdaše i samičare. Karakteristični instrumenti za ovu regiju su i diplice te dvojnice koje su se svirale uz i bez pratnje ostalih instrumenata. Sviralo se i pjevalo na ulicama, dvorištima, pred kapijama i to na sve vjerske i životne običaje.

Karakteristično glazbalo Slavonije i Baranje su gajde. Gajde su puhačko glazbalo s mješinom poznato kod mnogih europskih i izvaneuropskih naroda. Gajdaš je u slavonskim

selima bio puno cjenjeniji svirač od tamburaša u 19. i početkom 20. stoljeća. Slavonske gajde sastoje se od mješine, dvocijevne sviraljke klarinetskog tipa (*prebiralice*) za izvođenje melodije te još jedne dugačke sviraljke (*trubnja*) koji daje jednoličan zvuk tijekom izvođenja gajdaševе svirke. Gajdaš zabacuje trubanj preko lijevog ramena. Srodan instrument gajdama su *dude*. Za razliku od gajdi dude imaju trocijevnu prebiralicu te ih nalazimo u zapadnoj Slavoniji. Nadalje, drugo glazbalo, karakteristično za ovo područje, jest tambura. Tambura je najviše zastupljena na području Slavonije, iako je danas proširena gotovo cijelom Hrvatskom. Tijekom 14. i 15. stoljeća tambura je s turskim osvajanjima unesena na područje Balkana. Pretpostavka jest da je seobama Bunjevaca i Šokaca prenesena u Slavoniju i Bačku. U 18. i 19. stoljeću je tambura postala najizrazitijim narodnim glazbalom tih područja. Ona postupno postaje i simbolom hrvatskog nacionalnog identiteta tijekom Hrvatskog narodnog preporoda. U 20. stoljeću tambure se nalaze najčešće u većim sastavima. Sastavi mogu biti čisto tamburaški ili udruženi s drugim glazbalima (s violinom i harmonikom). U pratnji su pjesama koje izvode slavonske folklorne skupine, posebice ples koji se u Slavoniji izvodi u formaciji kola (Vitez, Muraj, 2001).

Ceribašić tvrdi da se u starijim izvorima kolo ne analizira kao glazbena struktura, nego se opisuje kao funkcionalan društveni događaj kojim se simbolički pokazuju odnosi pojedinaca u zajednici. Gledajući i slušajući izvedbu kola mogu se iščitati odnosi među pojedincima koji odašilju poruke međusobno ili zajednici kojoj pripadaju (Ceribašić, 1994).

Plesanje u kolu značajno je za cijelo panonsko područje, a posebno u Slavoniji. Postoje razna kola koja nose naziv najčešće po pjesmi koja se pjeva (npr. Kabanica, Ćiro, Nebesko kolo, Kalendari). Ipak, najčešći ples nosi naziv slavonsko kolo. Ono, svojom živošću, pjesmom i pocikivanjem plesača je postalo, na neki način, zaštitni znak Slavonije. Kolo započinje plesanjem uz pratnju tamburaša, a sviranje i ples prekidaju plesači pjevanjem dvostihova koji se improviziraju. U tom trenutku kolo prelazi u laganu šetnju. Svatko od plesača može „prekinuti“ kolo svojom pjesmom i kritizirati neki događaj u selu, obratiti se osobi u kolu... (Vitez, Muraj, 2001).

Bećarci, svatovci, bušarci, ili primjerice drumarci ne razlikuju se kao odijeljene glazbene kategorije, nego njihova ishodišta treba pronalaziti u opisima običaja (svatovci, bušarci, naricaljke), svakodnevnih situacija te u opisima subkulture (Ceribašić, 1994).

3.2. Sjeverozapadna i središnja Hrvatska

Središnja i sjeverozapadna Hrvatska obuhvaćaju nekoliko zavičajnih regija. To su Hrvatsko zagorje, Prigorje i Turopolje, Moslavina, dio Bilogore, Posavina, Žumberak te dio Pokuplja. Za folklornu glazbu ovog područja značajna je raznolikost glazbenih obilježja te karakteristike susjednih područja.

Karakteristični instrumenti ove regije su dvojnice, ftičeki, žvegla i tambure. Pjevalo se, sviralo i plesalo, na brojne godišnje običaje, a najposebniji su, za ove regije, blagdani Jurjeva i Ivanja. Na blagdan Jurjeva se u mnogim krajevima pali krijes, ali je on češći oko Ivanja. Oko krijesa se pleše i pjeva, a mladi su znali i preskakati oganj. U to vrijeme selom obilaze ladarice, paran broj djevojčica koje često na glavi nose vjenčiće od cvijeća. Prati ih dječak ili više njih, koji ih čuvaju, najavljuju njihov dolazak ukućanima i nose dobivene darove (Miholić, 2009).

Prema Svalini, u području središnje i sjeverozapadne Hrvatske prevladava dijatonika, a karakteristično je izvođenje jednoglasnih ili dvoglasnih napjeva manjeg opsega. U kolu su se najčešće pjevale pjesme izgrađene na pentakordu. U Podravini se pjevalo jednoglasno, a melodije su bile dosta velikog opsega i sjetnog karaktera (Svalina, 2012).

Značajna tradicijska glazbala ovog područja su različiti oblici puhačkih glazbala tipa flaute posebice u široj okolici Zagreba. I u današnje vrijeme se izrađuju kao jednocijevne ili dvocijevne svirale (dvojnice). Na plesnim zabavama i svadbama, ples je bio nekoć nezamisliv bez popularnog gudačkog sastava zvanog guci, sastavljen od dvije violine i malog basa tipa violončela. Plesalo se najčešće u parovima ili u malim kolima od četiri, a katkad i više plesača. U drmešu su se izvodile dvije osnovne plesne figure. Prva figura izvodi se sitnim koracima uz relativno slabo kretanje u prostoru, što izaziva izrazito potresanje, drmanje cijelog tijela (tako je i dobio naziv drmeš), a u drugoj figuri plesači se intenzivno vrte u krugu neobičnom brzinom. Drmeš je sigurno jedan od najtemperamentnijih hrvatskih plesova. Narodni je ples drmeš, prirodno i spontano, izniknuo u krajevima središnjeg dijela Hrvatske i nedvojbeno predstavlja autohtoni hrvatski narodni ples. Izvorne i reproduktivne folklorne skupine redovito ga izvode na javnim nastupima, folklornim je koreografima stalno nadahnuće te je uvršten u pedagoške programe. Podrijetlo drmeša pripisuje se elementima vrlo rasprostranjenog plesa tanca iz 19. stoljeća. Bio je sličan mađarskom čardašu. Narodna uzrečica: Kolo se igra, a drmeš se tanca, upućuje da se drmeš smatrao drugačijim oblikom plesnog izražavanja od plesanja u kolu (Vitez, Muraj, 2001).

U sjeverozapadnoj Hrvatskoj ples drmeš s mnogim varijantama te uz snažno drmanje tijela najpoznatiji je i najpopularniji ples¹ koji se sastoji od dva dijela vrtnje i drmanja. Formacije u kojima se pleše drmeš mogu biti različite, od plesanja u velikim ili manjim kolima, četvorkama odnosno parovima, sa hvatom leđnog „križa“ za ispružene desne ruke ili za desno rame.

Vrijedno je zabilježiti njegovanje i izvođenje otvorenih, pjevanih kola kao npr. *Okreni se moje kolo malo, Krivo kolo, Kolo malo, Izvor voda, Moj nevene...* Na čelu tih kola je kolovođa – muškarac koji kolo vije u obliku „zmije“ ili slova „S“, sa tobrom - muškarcem na kraju kola koji ima jednako značajnu ulogu kao čelni, jer njegova sposobnost i vještina dolaze do izražaja u izvođenju ranih improvizacija (Albus, Bregović i sur., 1988).

3.3. Međimurje i Podravina

Međimurje i Podravinu, najsjevernija područja Hrvatske, karakteriziraju jednoglasni napjevi. Ti se napjevi razvijaju u širokim melodijskim linijama koje zahvaćaju velike opsege. U međimurskim se pjesmama toplo i nježno opisuje ljubav, pjeva o ljepotama Međimurja te se često izražava čežnja za zavičajem (Vitez, Muraj, 2001).

Međimurska popevka izvorno se pjevala a cappella, a napjev izvodi najbolja pjevačica ili pjevač (popevačica ili pređar/vižar). Ostali pjevači pjevaju jednoglasno, uz tiše izgovaranje zadnjeg sloga jedne logičke glazbene cjeline. Napjevi su uglavnom u starocrkvenim autentičnim modusima bez predznaka, odnosno u arhaičnom pentatonskom nizu i s pet tonova u dorskoj, eolskoj i miksolidijskoj ljestvici. Od 18. stoljeća glazbenu umjetnost sjeverne Hrvatske podupiru Crkva, plemstvo i imućniji građani u kojima se uočavaju njemački glazbeni elementi. Utjecaj slavenske glazbe pripisuje se zajedničkim korijenima praslavenske zajednice i prognanim Slavenima pred srednjovjekovnim turskim najezdama. Prožimanje međimurske i slovenske te mađarske glazbene baštine posljedica su geografskih i povijesnih okolnosti (Bajuk, 2012).

Vođenje kola uz pjevanje baladnih stihova zadržalo se nešto više u Podravini, a u Međimurju je značajan utjecaj alpske sfere. Riječ je o mnoštvu plesova u paru. Za razliku od kola koja su često imala neki obredni karakter i izvođena u određeno godišnje doba, plesovi u paru su mlađeg postojanja i često se izvode isključivo radi zabave. Ponekad i takvi plesovi u

¹ *Hrvatska enciklopedija*, Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43000>

paru mogu poprimiti obredne značajke (npr. valcer kao prvi ples na svadbi) (Vitez, Muraj, 2001).

Kao karakteristično glazbalo ovoga područja, važno je istaknuti cimbal. Miholić navodi da se cimbal sastoji od drvene rezonantne kutije, najčešće trapezoidna oblika na kojoj je napeto osamdesetak do stotinu žica ugođenih po skupinama, obično dvije ili više njih na isti ton (Miholić, 2003). Žice cimbalu udaraju se dvama batićima, a katkad se svira solistički. No, često je udružen s violinom ili nekim većim instrumentalnim sastavom (Vitez, Muraj, 2001). Nadalje, za ovo područje karakteristična glazbala su također citra i violina. Boltužić navodi, da se citra krajem 19. i početkom 20. stoljeća ubrajala među najpopularnija kućna glazbala u Zagrebu. S obzirom na to da je hrvatska prijestolnica u to vrijeme bila dio Austro – Ugarske monarhije, očit je utjecaj austrijske kulture na domaću sredinu (Boltužić, 2008).

Citra je solističko žičano glazbalo na kojem se izvode melodije poznatih napjeva i plesne melodije uz bordunsku pratnju. Melodija se proizvodi trzanjem određenih žica koje svirač skraćuje pritiskom prstiju ili drvenog štapića, a dublji ton, koji je stalno isti nastaje trzanjem „praznih“ žica.

3.4. Lika, Kordun i Banovina

Najpoznatije tradicijsko glazbalo u Lici je tambura samica. Pretpostavka jest da su je u hrvatske krajeve donijeli Turci u doba svojih osvajanja. Neka istraživanja pokazuju da je postojao nekakav praoblik tambure i ranije. Samica je u prošlosti bila prisutna tijekom raznih prigoda. Koristili su je čobani, koji su kratili svoje vrijeme na taj način ili ljudi koji su se veselili prilikom završetka poljskih radova. Svirala se na čijalu, sijelu, po prelima... Tambura samica ima mnogo naziva. To su: danguba, dangubica ili kuterevka. Lička tambura nešto je duža od slavonske i ima tamniju boju tona. Tambura samica ima četiri žice. Parovi žica su jednake debljine.

Ojkanje je način pjevanje, navodi Marošević, koje karakterizira snažno potresanje glasom na slogove „oj“, „hoj“, „voj“, „ej“ i „aj“. Prema Marošević, ojkanje je osebujni stil pjevanja, vezan poglavito uz otvorene prostore (Marošević, 1994).

3.5. Dalmacija i Dalmatinska zagora

Dalmatinska folklorna gradska pjesma stalno je bila predmet etnomuzikoloških istraživanja, prema Beziću, jer su i u prošlosti i danas istraživači u njoj vidjeli glazbenu pojavu koja se slobodno i spontano izvodila. Na isti način se slobodno i spontano slušala,

prihvaćala te i dalje prenosila. Nadalje, prema Beziću, uz takav način života javljale su se varijante napjeva te uzajamno prilagođivanje glazbenih elemenata domaćih napjeva i novih, unesenih tuđih glazbenih elemenata. Bezić navodi da pridjev „gradska“ prikriva činjenicu da su se te pjesme pjevale i u selima još od početka 20. stoljeća, no opravdan je zbog gradskog podrijetla većine tih pjesama (Bezić, 2011).

Bombardelli je pretpostavio da su na razvoj i oblikovanje dalmatinske folklorne gradske pjesme utjecali gregorijanski koral, pjesmarice iz doba narodnog preporoda sredinom 19. stoljeća, različiti talijanski izvori i utjecaji, masovna pjesma (Bezić, 2011).

Prema Čaleti, tradicija klape i klapskog pjevanja, kakvu danas poznajemo, oblikuje se sredinom 19. stoljeća, u vrijeme kada su se profilirali kulturni pa tako i glazbeni identiteti malih mediteranskih gradića na obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Nadalje, Čaleta navodi da je klapa stil tradicijskog homofonog pjevanja koji je evoluirao od tipično tradicijskog oblika pjevanja, koje se u današnje vrijeme više ubraja u stilove popularne nego tradicijske glazbe (Čaleta, 2008).

Čaleta iznosi, prema razvoju i kontinuitetu klapskog pjevanja, tri tipa klapskog pjevanja. Tradicionalno, pučko, klapsko pjevanje djelomično je vezano za crkvi obred. Karakterizira ga spontano klapsko pjevanje i neformalna izvedba skupine muških pjevača. Klapsko pjevanje, prema Čaleti, postaje festivalsko od 1960-ih godina utemeljenjem omišskog festivala, gdje se očituje natjecateljska razina. Ono što karakterizira izvedbu klape, prema Čaleti, jest nastup na pozornici, pred publikom i prije svega za publiku. Također, i uloga voditelja uvelike reflektira na izvedbu pojedine klape. To se očituje u osobnom glazbenom ukusu voditelja, sposobnosti aranžiranja, ponekad i komponiranja. Danas najprisutniji klapski model, Čaleta naziva „modernom“ klapom koji karakterizira inovativnost, eksperimentalnost i popularnost. Nastanak „modernog“ klapskog pjevanja povezan je s nastankom samostalne hrvatske države na početku 1990-ih. Prema Čaleti, taj treći model, za razliku od prethodnih dvaju modela, širi se i u druge hrvatske krajeve (Čaleta, 2008).

3.6. Istra i Kvarner

Na tradicijsku glazbu Istre, a potom, dijelom i Kvarnerskih otoka te Hrvatskog primorja utjecale su borba za pripojenje Istre matici domovini, kao i značajno zanimanje za specifičan tradicijski glazbeni izričaj vlastita naroda (Bonifačić, 2001: 73).

Bonifačić navodi da se, pretežno, u prvoj polovici 20. stoljeća, vodila borba o tonskim odnosima tradicijske glazbe Istre i Kvarnera. Postoje dvije struje. Prva polazi od dostignuća

zapadnoeuropske glazbene teorije s početka 20. stoljeća, a druga se približava antropološkim odrednicama. Autorica, Ruža Bonifačić, navodi da je do danas opstao termin „ljestvica“, kao i pojam „istarska“ (Bonifačić, 2001: 79).

Orlić navodi da je za istarsko područje karakteristična razmjena repertoara između triju etničkih skupina (Slovenaca, Talijana i Hrvata). Zbog toga se često koristi dvojezičan tekst pjesama. Nadalje, prema Orlić, nakon Drugog svjetskog rata, preporod narodne glazbe u Istri imao je značajnu ulogu u identifikacijskom procesu. Danas, jednu od važnijih turističkih ponuda Istre čine folklor, tradicija te izvornost (Orlić, 2005: 92).

Početak 2003. godine, i istarska ljestvica je postala kandidatkom Republike Hrvatske za upis u UNESCO-ov popis usmene i nematerijalne kulture. Matko Brajša Rašan te nakon njega i Ivan Matetić Ronjgov su zaslužni za zapisivanje narodnog zvuka Istre. Ivana Matetić Ronjgov je otac istarske ljestvice (Orlić, 2005: 108).

Prema Vinščaku, najčešće izrađivano glazbalo je bila dvocijevna svirala koja se u Istri nazivala dvojnice, vidalice, duplice ili svirale. Uz to, izrađivana su i druga puhačka glazbala, kao što su sopile i roženice. Sopele ili sopile su, prema Vinščaku, najpoznatiji istarski instrument. U južnoj Istri su to roženice (Vinščak, 1998/1999: 79).

Postoje narodni plesovi koji su po svojstvima i raširenosti veće starine i ukorijenjenosti na tlu Hrvatske. U Istri su to tanac i balun.²

Najrašireniji i najizvođeniji narodni ples na istarskom poluotoku jest balun ili balon. U njegovu izvođenju sudjeluje više plesnih parova koji su ravnomjerno raspoređeni te se nalaze u kružnici. Plesač se nalazi s unutarnje, a plesačica s vanjske strane kruga. Kretanje je suprotno od smjera kazaljke na satu, a jedan par (ili nekoliko pojedinačnih plesača) okreću se oko svoje osi te se vrte u smjeru kazaljke na satu. Glavni plesač s partnericom nalazi se na prvome mjestu u plesnom nizu. Njegov zadatak je davanje znaka ostalim plesačima za promjenu plesne figure povikom „opasa“ ili udarcem noge o pod. Naime, broj plesnih figura može varirati. Nadalje, postoji i kanonski način izvedbe plesnih figura koji se pleše najčešće u 4/4 mjeri s različitim metroritamskim obrascima (Marić, M).

² *Hrvatska enciklopedija*, Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43000>

4. NARODNE NOŠNJE

U etnološkom smislu pod odijevanjem podrazumijevamo svekoliko opremanje ljudskoga tijela: odjeću, obuću, nakit te češljanje, odnosno uređenje glave. Sve to označuje se pojmom „narodna nošnja“, iako ga seljački govor nije poznavao. Umjesto „narodna nošnja“ seljački govor koristio je nazive ruho, haljine, roba, oprava i dr. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće seljački društveni sloj se još razlikovao od ostalog pučanstva u Hrvatskoj. Odjeća kakvu poznajemo iz 19. i prve polovice 20. stoljeća izrazito je raznovrsna, po svom bogatstvu oblika, kolorističnim skladom i dekorativnom profinjenošću predstavljaju visok domet narodnog stvaralaštva (Čapo Žmegač i sur., 1998).

4.1. Panonska kulturna zona

Unutar panonske zone prisutne su mnogobrojne raznolikosti, no određene konstante ipak postoje. Bijelo domaće tkano platno biljnog je porijekla - lan, konoplja, pamuk. Temeljni dijelovi ženskog ruha slijede trodijelni obrazac - košulja, suknja (sastavljena ili rastavljena od košulje u struku) pregača (zapreg), krzneni prsluk (kožu pršnjak) podsuknja (krila) te marama za glavu (marama križara), dok se muško ruho sastoji od prsluka (frosluk), košulje (rubina) i platnenih hlača (gaće). Ruho je nekrojeno, jer su pojedini dijelovi izrađeni spajanjem rubova ravnih komada platna, sitnije ili gušće nabranih. Temeljno ruho nadopunjuje se zimi gornjim odjevnim predmetima, izrađenim od krzna i sukna.

Bogatstvo i međusobna raznolikost narodnih nošnja očituje se ponajprije u tehnikama, materijalu, mjestu i količini ukrašavanja. Osobito su zanimljive varijacije odjeće za određene prilike - vjenčanje, pogreb, krštenje ili različite crkvene blagdane. Unutar svake varijante postojale su razlike za pojedine dobne skupine (Čapo Žmegač i sur., 1998).

4.2. Nošnje Moslavine i Posavine

Pregača ili kako se u nošnji Posavine uobičava kazati zastor, a u jugozapadnim dijelovima Moslavine zaslon, sastavni je dio ženske narodne nošnje koja se sastoji uz ovaj još od dva glavna dijela. To su opleće (bluza dugih rukava) i rubača (suknja), odnosno košulja, (skuti ili krila) kako se taj dio nošnje zove u sjeveroistočnoj Moslavini. Rubača (suknja) javlja se u dvije varijante. Prva vjerojatno starija odnosi se na rubaču koja ima poramenice od pletene niti koje su pričvršćene za ravni komad platna (pendel) širine od prsiju do pojasa gdje se sastaje s donjim nabranim dijelom rubače. Druga varijanta, odnosi se na jednostavniji

izgled koji više nema pendel, nego je nabrani, stražnji dio rubače prišiven na usku pasicu koja se veže u struku. I opleće mijenja izgled koje je uz prvu varijantu rubače s prednje strane duže, a sa stražnje strane vrlo kratko, a uz drugu mlađu varijantu, dužine preko pasa i s prednje i stražnje strane. Kasnije se javlja oplećak, tzv. švabica koja je uskih rukava prikladnija za rad nego prijašnja širokih. S prednje strane rubače nosila se pregača koja predstavlja jedan od najljepših dijelova nošnje. Ona je nafaldana, našnitana, u dublje ili pliće okomite nabore (Moslavac, 2015).

U južnom i jugozapadnom dijelu Moslavine, u hrvatskoj Posavini djevojke su pred udaju, a negdje i na samom vjenčanju nosile i partu. To je djevojačko svečano oglavlje nošeno od četrnaeste godine u blagdanskim prigodama kao znak djevojaštva i upozorenje momcima da je djevojka spremna za udaju. Načinjena je bila od crvenoga industrijskog sukna, kojim je presvučen kartonski umetak savijen u krug. Vanjska strana parte bila je ukrašena crvenim kralužima i raznobojnim staklenim perlicama čineći gustu šaru. Na stražnjem dijelu glave sapinjala se kopčicama, preko čega je dolazila svilena barokna vrpca koja je lepezasto padala do polovice leđa. Prigodom vjenčanja na partu se stavljala svadbena kruna načinjena od umjetnog cvijeća, listova i pupoljaka. Osim krune i parte, mladenke su nosile i djevojački vijenac, načinjen od crvenog umjetnog cvijeća, zelenih listova i trepetljika. Djevojčice i mlade djevojke su obično kosu uplitala u jednu ili dvije pletenice koje su se slobodno spuštale na leđa, a ako je bila jedna prebacivala se na prsa. Krajevi su bili povezani raznovrsnim svilenim vrpčama. Odrasle djevojke i djevojke pred udaju križale su pletenice na zatiljku ili oblikovale srce te pričvršćivale krajeve iznad uha. Taj oblik frizure se nazivao cokaljka. Osim parte postoje i kapice četvrtastog, trokutastog ili ovalnog izgleda nošene na posebno oblikovanoj frizuri na zatiljku, zvane poculica ili kapa, zatim razni rupci nazvani peča, marama... Halbica je oglavlje udate žene nošen u svim prigodama. Sastoji se od kape koja se učvrsti na posebno oblikovanoj frizuri, te oslikane mašne zvane kukma čiji krakovi prše, tj. titraju poput krila leptira. U svečanim zgodama oko vrata nosile su ogrlice od nizova koralja, struka, bisera, zlatnih dukata (Moslavac, 2015).

Muškarac je glavu uvijek pokrivao raznim šeširima, zvanim cilinder ili škrlak, zimi šubarom, pri radu slamnatim šeširima i kapama. Obuća koju su nosili naziva se opanak (Moslavac, 2015).

Dječaci su do neposrednog odlaska u školu kod kuće i u polje nosili lanene jednodijelne košuljice dužine do ispod koljena, sa bočnim, desetak centimetara dugim

prorezima. Imale su ili samo prorez za glavu, ili su bile krojene poput muških košulja s rukavima, okovratnikom i prednjim prsnim prorezom, dugim rukavima ubranim u ramenu i zapešću. Pred odlazak u školu dječaci se oblače poput odraslih i nošnja se sastoji od dva dijela i to: širokih gaća i košulje (rubače) ukrašene sprijeda na prsima naborcima kao i našitom faldom, dugih rukava zapetih u zapešću. Gaće su onaj dio odjeće koji se nosio neposredno na donjem dijelu tijela. Košulja se sastojala od dugih rukava te prednjeg i stražnjeg stana. Rubača je imala presavinuti okovratnik koji se kopčao staklenim ili brušenim gumbićima. Dječaci i momci su često preko ramena prebacivali kožnu ili lanenu torbu. Na glavi su nosili škrljak, a na nogama opanke (Moslavac, 2012).

Djevojčice su kao i dječaci do odlaska u školu nosile jednodijelne košuljice, dužine do ispod koljena, sa prorezima za glavu i ruke. Ukraš su činile uske čipke ili crveni navez oko proreza vrata, na ivicama rukava i košuljice. Pred odlazak u školu djevojčice se presvlače i oblače odjeću koju nose i odrasle žene, a sastoji se od košulje (oplećak), rubače i pregače (Moslavac, 2012).

5. TRADICIJSKA GLAZBALA

Glazbala koja su se koristila u pojedinim hrvatskim regijama bila su „prava narodna glazbala“. Njih su seljaci sami ručno izrađivali. U narodne glazbene instrumente ubrajaju se svi instrumenti na kojima se tradicionalno izvodi folklorna glazba. Tambure su glazbala kojima se žice trzaju. Javljaju se s čitavim nizom oblika različitih veličina i naziva (samica, bisernica, brač, dangubica, bugarija i berde). U Slavoniji se najviše upotrebljavaju upravo ta glazbala. U 20. stoljeću, u narodnoj glazbi Hrvatske, čvrsto se ukorijenila harmonika (na dugmad i klavirska), kao solistički instrument za pratnju plesova ili kao mješoviti instrumentalni sastav.

Od izvodačkih sastava najveći su tamburaški orkestri. Sastoje se od bisernica, brača, bugarije i berde. U okolici Zagreba guci (gunci, tj. gudci; mužikaši; veselniki) gudački su sastav od dvije violine i basa. U Podravini im se pridružuje cimbal. U Istri i Kvarneru velika i mala sopila uvijek sviraju zajedno (Bezić, 1971).

Idiofona glazbala³ služila su pri narodnim običajima kao pratnja pjevanju. Velika zvonca su glazbala koja se koriste u karnevalsko vrijeme i zvuk se kod njih dobivao udaranjem. Od glazbala koja se treskaju koristile su se različite škrebetaljke, a dječje guslice proizvodile su zvuk prevlačenjem i struganjem. Od membranofonh glazbala⁴ u narodnoj glazbi koristi se bubanj.

Najbrojnija kordofona glazbala⁵ su iz ona porodice lutnja. Od instrumenata na kojima se po žicama udara batićima susreće se samo cimbal u sjevernoj Hrvatskoj.

Aerofona glazbala⁶ javljaju se u četiri skupine:

- a) sviraljke tipa flauta,
- b) sviraljke s jednostrukim jezičkom (tipa klarineta),
- c) s dvostrukim jezičkom (tipa oboe),
- d) instrumenti iz obitelji rogova.

³ „Idiofona glazbala su udaraljke kod kojih se zvuk proizvodi udaranjem, treskanjem, trzanjem ili struganjem (Kovačević, K. (ur.) (1971). Muzička enciklopedija, II. sv. Zagreb: JLZ, 196).“

⁴ „Membranofona glazbala predstavljaju skupinu udaraljki na kojima zvuk nastaje titranjem napete (kožne) membrane (Kovačević, K. (ur.) (1971). Muzička enciklopedija, II. sv. Zagreb: JLZ, 562).“

⁵ „Kordofona glazbala su ona kod kojih napeta žica predstavlja izvor zvuka. Zvuk se dobiva trzanjem, struganjem gudačkom ili udaranjem batićem (Kovačević, K. (ur.) (1971). Muzička enciklopedija, II. sv. Zagreb: JLZ, 769).“

⁶ „Aerofona su glazbala ona kod kojih ton nastaje neposrednim stvaranjem struje zraka. To su sva tzv. puhačka glazbala (Kovačević, K. (ur.) (1971). Muzička enciklopedija, I. sv. Zagreb: JLZ, 10).“

Prvoj skupini pripadaju instrumenti bez piska, kao npr. trstenike u sjevernoj Hrvatskoj. To su zatvorene sviraljke bez rupica u obliku panove frule. Raspored rupica na svim folklornim aerofonim instrumentima obično je u podjednakim razmacima pa tonovi samo približno odgovaraju nizovima određenog folklornog područja. U instrumente s jednostrukim jezičkom idu dvocijevne diple (s mijehom ili bez njega), jednocijevne diplice, odnosno gajde s dvocijevnom prebiraljkom i dude s trocijevnom. Tipu oboe s dvostrukim jezičkom pripadaju sopile i banjske svirale, a od rogova upotrebljava se volovski rog (s piskom ili bez njega) za davanje različitih signala.

Tambura je naš poznati narodni instrument. Premda u glazbenoj praksi naših naroda ima slučajeve kad kolo ili pjesmu prati samo jedan svirač na tamburi, ipak je češće da svirači nastupe u grupi. U takvoj grupi, odnosno tamburaškom orkestru, ima više vrsta tambura s različitim ulogama pa i veličinama. Najmanja tambura naziva se bisernicom, nešto veća bračom. Te dvije tambure u orkestru, zajedno s čelovićem, sviraju jednoglasnu, dvoglasnu ili troglasnu melodiju, i to razvrstane u jednu, dvije ili tri grupe. Berde je najveća tambura. Ona s čelom, nešto manjom tamburom, svira naglašene taktne dobe, a bugarija, koja je akordički instrument obično akordima označuje nenaglašene taktne dobe. Zajednička karakteristika tambura jest to da su tambure žičani instrumenti i sviraju se trzalicama (Novačić, Kutanjak i sur., 1986).

Mandolina je žičani instrument sličan našoj tamburi, ali je talijanskog porijekla. Danas je proširen po cijelom svijetu, pa i u nas, osobito u Dalmaciji. Taj instrument ima osam žica, postavljenih u četiri para, svira se trzalicom, a zvuk mu je mnogo nježniji od zvuka tambure. Obično svira nekoliko mandolina zajedno, eventualno uz dodatak mandole, većeg instrumenta sličnog po obliku mandolini, a sve prati basom i akordima gitara, instrument španjolsko-talijanskog porijekla (Novačić, Kutanjak i sur., 1986).

Violina je poznat instrument. Ima četiri žice različito ugođene, po kojima svirač vuče gudalo. da bi se mogao postići ton, odnosno da bi nastalo trenje između žice i gudala, svirač prije sviranja gudalom vuče po masi boje meda, a naziva se kalofonijem (Novačić, Kutanjak i sur., 1986).

Harmonika je vrlo popularan instrument gotovo kao da je narodni. Naime na harmonici se može svirati istodobno jednoglasno ili višeglasno melodija i pratnja. Harmonika ima registre, pa se može izabrati zvukovna boja po volji (Novačić, Kutanjak i sur., 1986).

6. NASTAVA GLAZBENE KULTURE U RAZREDNOJ NASTAVI

Kako je spomenuto, glazba je dio naših života, a samim time dio je i života učenika, odnosno dio je općeobrazovnog sustava kao osnovnoškolski predmet pod nazivom Glazbena kultura. U nižim razredima osnovne škole glazba je idealno područje za snažno poticanje pozitivnih emocija, osjećaja pripadnosti, zajedništva i snošljivosti. Ona može dati snažan doprinos rastućoj potrebi poticanja i izgradnje kulture nenasilja među školskom djecom. Nastava glazbene kulture u središte pozornosti stavlja učenikovu glazbenu aktivnost. U činu pjevanja, sviranja (bilo koje dobre i primjerene pjesme) i slušanja (bilo koje dobre i primjerene skladbe), doživljava se i uči glazba, obogaćuje se učenikov osjećajni svijet i izoštruje njegov umjetnički senzibilitet (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006, 66).

Nastava glazbene kulture temelji se na dva vrlo bitna načela. Prvo načelo je psihološko koje govori da u učenicima treba stvoriti želju za aktivnim bavljenjem glazbom. Kulturno-estetsko načelo govori o tome kako se učenike putem nastave glazbene kulture treba pripremiti za život, odnosno treba ih osposobljavati da već za vrijeme, ali i nakon škole, budu kompetentni korisnici glazbene kulture (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006). To je iznimno važno u današnjem svijetu u kojem je učenik okružen raznim vrstama glazbe. Program nastave glazbene kulture je otvoren što znači da svaki nastavnik uz obvezne sadržaje ima slobodu izabrati, uvažavajući potrebe i želje djece, sadržaje koje će obrađivati na nastavi. No, već u uvodnom dijelu programa glazbene kulture navodi se kako je obavezno upoznati učenike s narodnom odnosno tradicijskom glazbom. Učitelj je slobodan u tom slučaju samo u odabiru primjera čime će ispoštovati načelo zavičajnosti (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

U programu glazbene kulture u području predmetne nastave, svoje posebno mjesto ima nastavna cjelina Folklorna glazba u nastavnom području Slušanje i upoznavanje glazbe. Ta cjelina sastoji se od šest tema, koje predstavljaju zavičajne regije, a one su: Folklorna glazba Slavonije i Baranje, Folklorna glazba Podravine i Posavine, Folklorna glazba Hrvatskog Zagorja i Međimurja, Folklorna glazba Banovine i Like, Folklorna glazba dalmatinskih otoka, Dubrovnika i dalmatinske obale i Folklorna glazba Istre i Kvarnera.

Za svaku temu napisani su primjeri koje je moguće izabrati pri obradi određene teme. Teme iz folklorne glazbe obrađuju od petog razreda nadalje, slobodnim redosljedom po razredima po načelu zavičajnosti (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Program nastave glazbene kulture u prva tri razreda, uključujući i četvrti razred ako nije riječ o predmetnoj nastavi, tj. ako tu nastavu ne izvodi predmetni nastavnik glazbe, sastoji

se od nekoliko glazbenih područja. To su Pjevanje, Sviranje, Slušanje glazbe, Elementi glazbene kreativnosti i Glazbene igre. Za svako nastavno područje, nastavnim planom i programom definirani su ključni pojmovi i obrazovna postignuća (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Promatrajući prva četiri razreda nastave glazbene kulture, što se tiče hrvatske narodne glazbe, može se uočiti sljedeće. U prvom razredu u nastavnom području Pjevanje predloženo je 12 narodnih pjesama koje učitelji mogu obraditi. To su:

- *Iš, iš, iš, ja sam mali miš, En, ten, tini, Teče, teče, bistra voda, Moj dom, Dječja poskočica, Sveti Niko svijetom šeta, Spavaj mali Božiću, Djeca i maca, Kad si sretan, Mi smo djeca vesela, Pliva riba i Kako se što radi* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 68).
- U nastavnom području Slušanje glazbe predložena je samo jedna narodna skladba za obradu, a to je *Narodi nam se* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 68).

U drugom razredu u nastavnom području Pjevanje predloženo je 12 narodnih pjesama, a to su:

- *Pljesnimo svi zajedno, Pliva riba, Blistaj, blistaj zvijezdo mala, Pjevala je ptica kos, Junak Janko, Proljetna pjesma, Ja posijah lan, Jedna vrana gakala, Radujte se narodi, Miš mi je polje popasel, Muzikaš i Mali ples* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 69).

U nastavnom području Slušanje glazbe ponuđene su dvije narodne skladbe za slušanje, a to su *Svim na zemlji mir veselje* i *Radujte se narodi* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 69).

U trećem razredu u nastavnom području Pjevanje predložene je 18 narodnih pjesama, a to su:

- *Nesla dekla v melin, Pjesma u kolu, Kriči, kriči tiček, Pleši, pleši, poskoči, Prijateljstvo pravo, Mali ples, U to vrijeme godišta, U kolu, Na kamen sjela Ljubica, Sunce sije, kiša će, Cin, can cvrgudan, Jednu sam ružu mel, Ftiček veli, Proljetno kolo, Sadila sam bosiljak, Kiša pada, Raca plava po Dravi i Ode zima* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 70).

U nastavnom području Slušanje glazbe predložena je jedna narodna skladba, *Moja Diridika* u obradi skladatelja Emila Cossetta (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 70).

U četvrtom razredu u nastavnom području Pjevanje predložene su 22 narodne pjesme za obradu. To su:

- *Ćuk sedi, Evo san ti doša, Vrbniče nad morem, Dva i dva su četiri, Po kopinom, Lepi moji strnokosi, Pjevaj mi pjevaj sokole, Tri su ptice, Ja posijah lan, Veselo mi plovimo, Oj Jelo, Jelice, Teče, teče bistra voda, Ćiro, Farandine moj, Savila se bijela loza, Oj Jelena, Jelena, U livadi pod jasenom, Staro sito i korito, Lepa Mara kolo vodi, Sadila sam rogozek, Jelica kolce vodila i Majka Mari kose plela* (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006: 71).

U nastavnom području Slušanje glazbe nije predložena niti jedna narodna skladba (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Teme iz folklorne glazbe izvode se iz slušanja glazbenih primjera po sljedećem načelu: najprije se sluša glazbeni primjer, a zatim se – razgovorom - iz glazbe izvode zaključci. Gdje god i kad god je to moguće, treba se poslužiti i video komponentom te uvesti i ostale folklorne elemente: običaje, nošnje. Samo se po sebi razumije da će se pjevati pjesme s obrađivanih folklornih područja. Učenici moraju znati prepoznati glazbu prema folklornoj pripadnosti, na glazbenom primjeru opisati značajke te prepoznati glazbala po zvuku i opisati ih prema slici (Hrvatski nacionalni obrazovni standard, 2006, 67).

U nastavnim područjima Sviranje, Elementi glazbene kreativnosti i Glazbene igre nisu predloženi sadržaji vezani uz hrvatsku narodnu glazbu.

7. TRADICIJSKA GLAZBA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Glazba može dati snažan doprinos u izgradnji kulture nenasilja među djecom. Prema psihološkom načelu, učenici u pravilu vole glazbu i njome se žele aktivno baviti. U nastavi glazbe prisutna je i tradicijska glazba. Kako bi se učenicima što zornije i zanimljivije prikazalo tradicijsku glazbu, potrebno je objasniti na kojem narječju se pjeva, gdje je nastala pjesma (pomoću zemljovida) te s kojim ciljem je pjevana. Učitelj je slobodan također u odabiru konkretnih primjera u području slušanja glazbe (folklorna glazba, glazbala, glazbeno – stilska razdoblja). Nastava glazbene kulture u središte pozornosti stavlja učenikovu glazbenu aktivnost te se mora odvijati u ugodnom ozračju lišenom svake napetosti. Glazbala se upoznaju na temelju slušanja odgovarajućih glazbenih primjera.

Jedan od razloga pjevanja narodnih pjesama bio je da se „njeguje“ i čuva bogata umjetnička baština naših naroda i narodnosti. Pojam „narodna pjesma“ odnosi se na kulturno dobro, dio kulturne baštine naroda i čovječanstva i kao takvu je treba upoznati. To znači da se narodna pjesma tretira kao svrha. Osim toga nju se tretira i kao sredstvo za postizanje izvan-glazbenih ciljeva: za razvijanje patriotizma i nacionalne pripadnosti. Narodnu pjesmu uvodi se u nastavu glazbe i iz estetskih razloga. „Narodna pjesma 'sama je po sebi lijepa', pa prema tome, pruža učenicima mogućnost estetskog doživljavanja i na taj način čini most prema umjetničkoj glazbi, odnosno utječe pozitivno na razvoj glazbenog ukusa“ (Rojko, 1996, 115).

Dobrota smatra kako je upoznavanje djece s kulturnom baštinom svojega, ali i drugih naroda od velike važnosti. Kulturnu baštinu moguće je upoznavati i u okviru nastavnog predmeta Glazbena kultura, ali postojeći uvjeti nisu dovoljno iskorišteni. Kad je riječ o zastupljenosti narodne glazbe u nastavnom programu i udžbenicima Dobrota navodi kako postoji veliki nesrazmjer u zastupljenosti narodne glazbe za pjevanje i za slušanje. Najviše je onih pjesama koje su namijenjene pjevanju, dok se za slušanje predviđa vrlo malo narodnih skladbi. Istraživanjem je utvrdila kako su učitelji neskloni tradicijskoj glazbi jer je smatraju suviše teškom za učenike. Ona se s takvim stajalištem ne slaže i ističe kako su djeca „sposobna uspješno percipirati svaku vrstu glazbe, ali pod uvjetom da im je prezentirana na adekvatan način. Osim toga, ukoliko svaku skladbu ove vrste popratimo adekvatnom muzikološkom elaboracijom, možemo u potpunosti biti sigurni da se djeca neće dosađivati“ (Dobrota, 2001, 92).

8. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

8.1. Cilj i zadaci istraživanja

Tema istraživanja su stavovi i interesi učenika o tradiciji i hrvatskoj tradicijskoj glazbi u mlađoj školskoj dobi, a cilj je od učenika dobiti odgovore na sljedeća pitanja:

- poznaju li hrvatsku tradicijsku (narodnu) glazbu,
- sviđa li im se hrvatska tradicijska glazba,
- pohađa li netko izvannastavnu glazbenu aktivnost „folklor“,
- poznaju li narodne nošnje i tradicijska glazbala karakteristična za svoj kraj,
- znaju li za neke običaje koji se održavaju u njihovu mjestu,
- imaju li u školi folklornu skupinu,
- bi li voljeli da se na nastavi glazbene kulture više obrađuje hrvatska tradicijska glazba,
- žele li znati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi.

8.2. Uzorak istraživanja

Istraživanje se odvijalo u Osnovnoj školi August Šenoa (Osijek) (učenici prvog razreda), Osnovnoj školi Fran Krsto Frankopan (Osijek) (učenici četvrtog razreda i jednog drugog razreda), Osnovnoj školi Vijenac (Osijek) (učenici trećeg razreda) te Osnovnoj školi Iver (Sesvetski Kraljevac) (učenici prvog, drugog i trećeg razreda). Istraživanje je obuhvatilo 155 učenika, od kojih je 67 dječaka, a 88 djevojčica. U istraživanju smo za prikupljanje podataka upotrijebili anketni upitnik.

8.3. Postupci i instrumenti

Ispitivanje stavova i interesa učenika o tradiciji i tradicijskoj glazbi provedeno je tijekom školske godine 2018./2019. U istraživanju smo za prikupljanje podataka upotrijebili različite postupke i instrumente. Od postupaka upotrijebili smo anketiranje, a od instrumenata anketni upitnik. Anketni upitnik za učenike koncipiran je kao sustav pitanja na koja učenici odgovaraju samostalno. Sastoji se od 23 pitanja od kojih je devet otvorenih, devet dvostrukog izbora te pet višestrukog izbora. Taj anketni upitnik bio je previđen za učenike drugog, trećeg i četvrtog razreda. Anketni upitnik za učenike prvog razreda sastoji od 13 pitanja od kojih je četiri otvorenih te devet dvostrukog izbora.

Prije provođenja postupka anketiranja, sukladno etičkim principima, učitelji, roditelji i ispitanici bili su upoznati s ciljem istraživanja te im je zajamčena anonimnost i povjerljivost

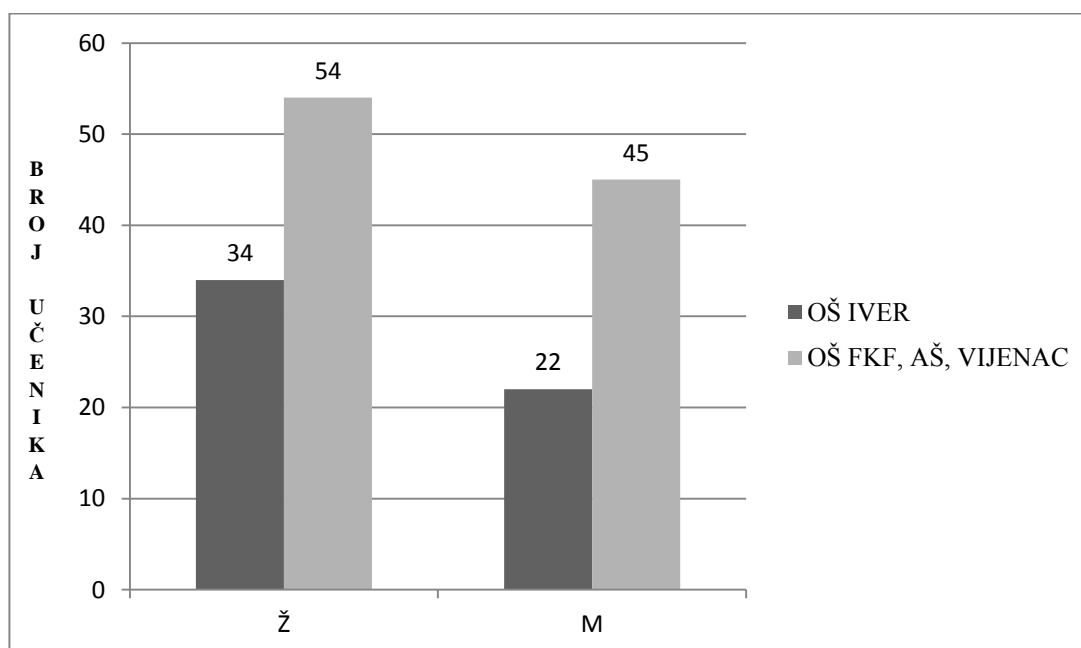
na korištenje dobivenih rezultata isključivo u svrhe pisanja ovoga diplomskoga rada. Istraživanje je započelo nakon dobivene suglasnosti ravnatelja škole i roditelja učenika.

Podaci do kojih se došlo anketiranjem pohranjeni su u računalo. Nakon toga prikupljeni podaci obrađeni su i analizirani. Za prikaz rezultata upotrijebili smo tablice i grafikone. Program korišten za prikaz dobivenih rezultata je Microsoft Office Excel 2010. Na temelju dobivenih rezultata na kraju su donešeni i određeni zaključci.

9. ANALIZA PODATAKA

9.1. Rezultati i analiza anketnog upitnika

Anketni upitnik sastoji se od 23 pitanja od kojih je devet otvorenih, devet dvostrukog izbora te pet višestrukog izbora. Ispunili su ga učenici Osnovne škole August Šenoa (Osijek) (učenici prvog razreda), Osnovne škole Fran Krsto Frankopan (Osijek) (učenici četvrtog razreda i jednog drugog razreda), Osnovne škole Vijenac (Osijek) (učenici trećeg razreda) te Osnovne škole Iver (Sesvetski Kraljevac) (učenici prvog, drugog i trećeg razreda). U ispitivanju je sudjelovalo 155 učenika. Razred koji pohađaju te spol i dob učenika bila su prva dva predpitanja anketnog upitnika.

Slika 1. Broj učenika prema spolu

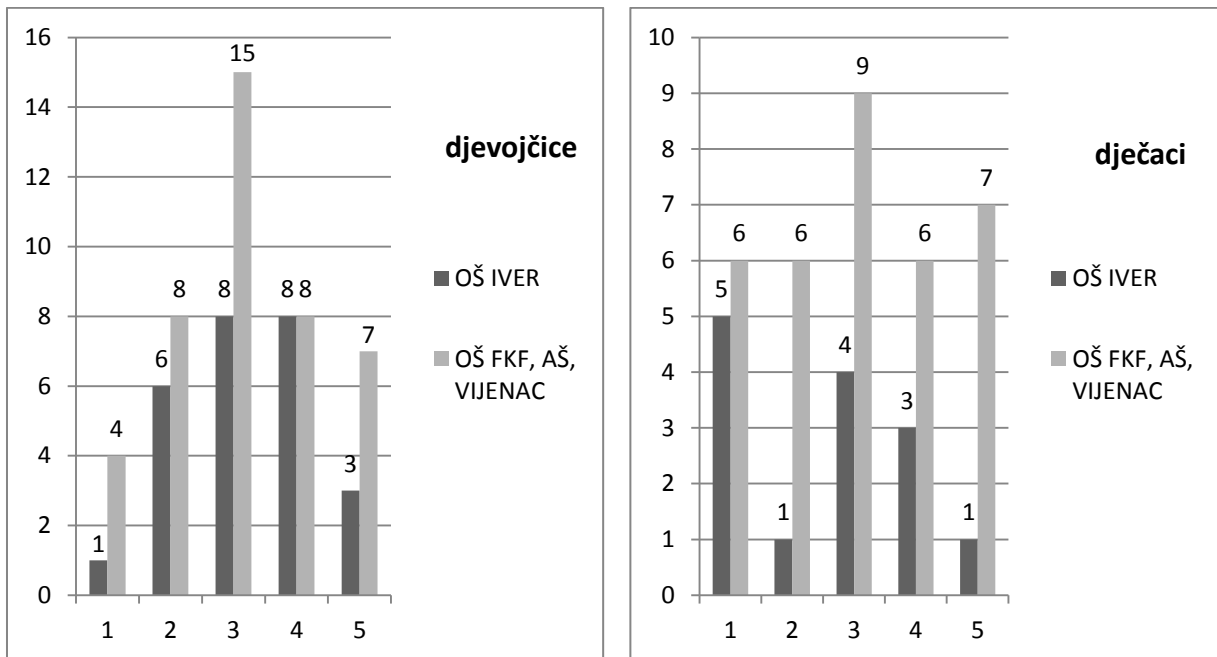
Od ukupno 56 ispitanika OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac), 34 ispitanika su djevojčice, a 22 ispitanika su dječaci. U OŠ Fran Krsto Frankopan (Osijek), OŠ August Šenoa (Osijek) te OŠ Vijenac (Osijek) ukupan broj ispitanika je 99, od toga 54 djevojčice i 45 dječaka (Slika 1).

Učenici su na prvo pitanje trebali odgovoriti koliko poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu (narodnu glazbu), te su im ponuđeni odgovori bili:

- 1 - ne poznajem,
- 2 - niti poznam, niti ne poznam,
- 3 - poznajem,
- 4 – dobro ju poznajem i

5 – poznajem ju odlično.

Na prvo pitanje odgovarali su učenici drugog, trećeg i četvrtog razreda te je to sveukupno bilo 116 učenika. Prvo pitanje bilo je višestrukog izbora. Učenici većinom navode da poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu (Slika 2). Na slici 2 možemo vidjeti kako je 23 djevojčica te 13 dječaka odgovorilo da poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu. Može se primjetiti da djevojčice bolje poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu od dječaka. Prema rezultatima prikazanim u postocima u tablici 1 učenici su se izjasnili da dobro poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu, dok po rezultatima srednja vrijednost pokazuje da učenici niti poznaju niti ne poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu. Najmanje učenika izjašnjava se kako uopće ne poznaje hrvatsku tradicijsku glazbu. Prema slici 2, pet djevojčica te 11 dječaka je odgovorilo da ne poznaje hrvatsku tradicijsku glazbu

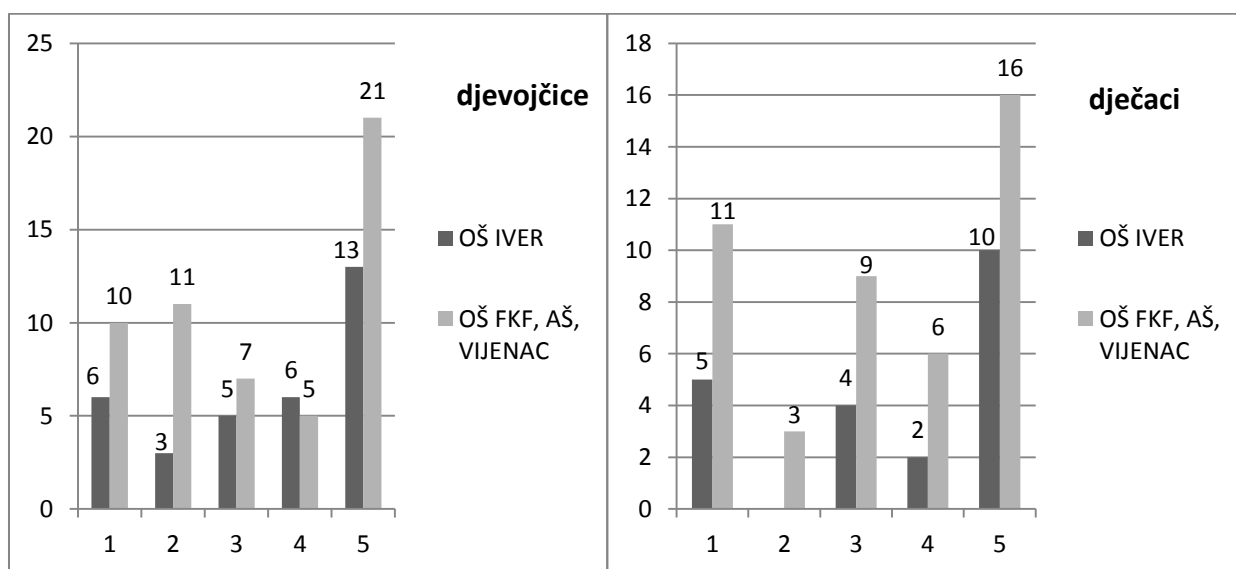
Slika 2. Poznavanje hrvatske tradicijske glazbe učenika mlađe školske dobi

Tablica 1. Poznavanje hrvatske tradicijske glazbe učenika mlađe školske dobi izraženo u postocima

1	2	3	4	5
13.80%	18.10%	31.03%	21.56%	15.51%

Drugo pitanje, također višestrukog izbora, bilo je sviđa li im se hrvatska tradicijska glazba. Učenici su većinom odgovorili da im se jako sviđa hrvatska tradicijska glazba (Slika 3). Na slici 3 možemo vidjeti kako je 34 djevojčica te 26 dječaka odgovorilo da im se sviđa

hrvatska tradicijska glazba. Najmanje učenika na to pitanje odgovorilo je da im se niti sviđa, niti ne sviđa hrvatska tradicijska glazba što možemo primjetiti prema tablici 2. Prema slici 3, 14 djevojčica te tri dječaka odgovorilo je da im se niti sviđa, niti ne sviđa hrvatska tradicijska glazba. Velik broj učenika odgovorio je da im se ne sviđa hrvatska tradicijska glazba, što se za današnju djecu moglo i pretpostaviti, jer im se sviđaju neki drugi stilovi glazbe (Tablica 2). Na slici 3 možemo vidjeti kako je 14 djevojčica te tri dječaka odgovorilo da im se ne sviđa hrvatska tradicijska glazba.

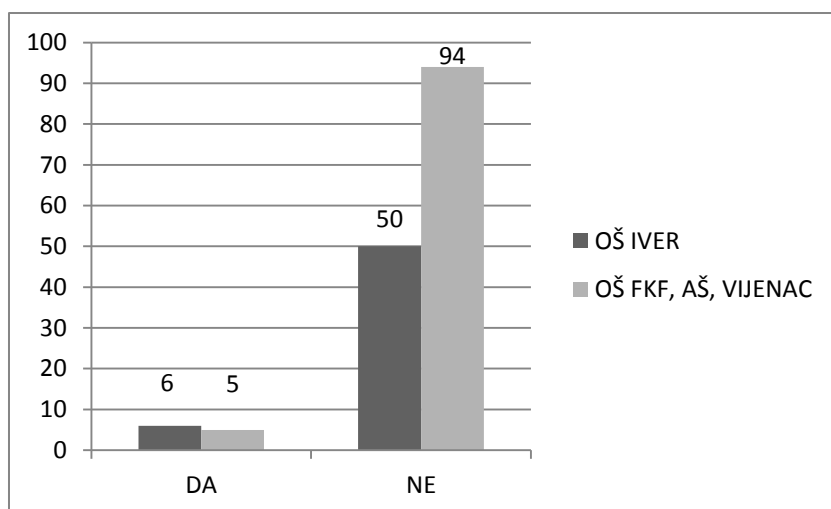

Slika 3. Stajalište učenika koliko im se sviđa hrvatska tradicijska glazba

Tablica 2. Stajalište učenika koliko im se sviđa hrvatska tradicijska glazba izraženo u postocima

1	2	3	4	5
20.92%	11.11%	16.34%	12.42%	39,21%

U trećem pitanju učenici su trebali zaokružiti pohađaju li folklor u slobodno vrijeme (Slika 4). Možemo uočiti kako vrlo malo učenika polazi tu izvannastavnu aktivnost. Prema slici 4 možemo primjetiti da 144 učenika ne pohađa folklor u slobodno vrijeme dok 11 učenika pohađa folklor u slobodno vrijeme. Od tih 11 učenika, devet je djevojčica, a dva su dječaka. Možemo zaključiti da je veća zainteresiranost za folklor od strane djevojčica nego od dječaka.

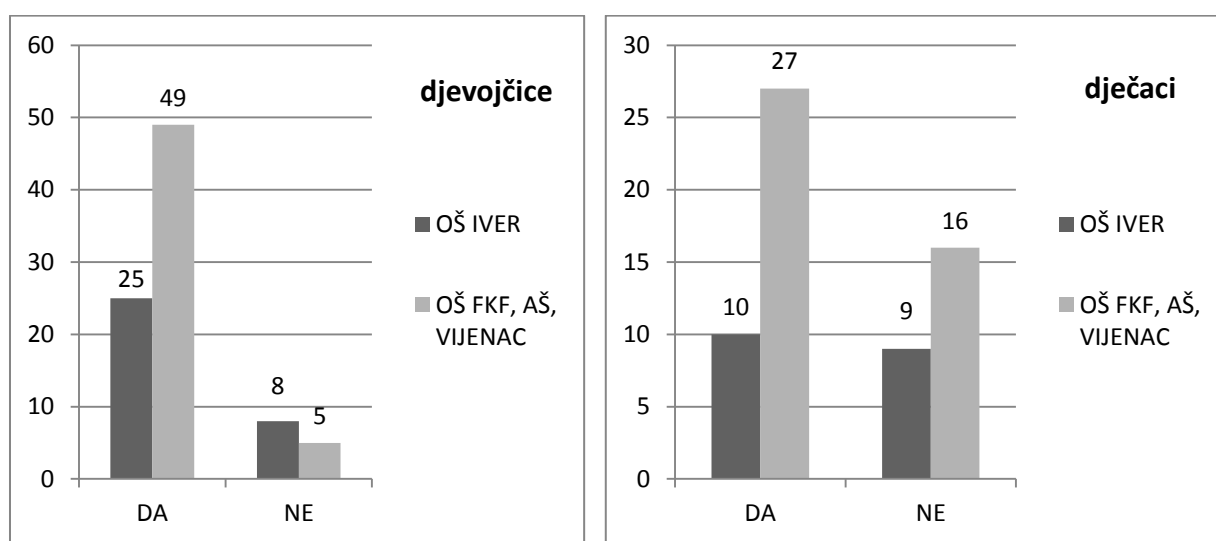
Slika 4. *Pohađanje folkloru u slobodno vrijeme*

Četvrto pitanje bilo je usko povezano s prethodnim pitanjem vezanim uz pohađanje folkloru u slobodno vrijeme. Učenici koji pohađaju folklor trebali su napisati gdje pohađaju folklor, koliko dugo, zašto se bave te što im se najviše sviđa u folkloru. Petero učenika s područja Osijeka, od kojih dva dječaka i dvije djevojčice pohađaju folklor u HKUD-u Željezničar u Osijeku, te jedna djevojčica pohađa folklor u HKUD-u Osijek 1862 u Osijeku. Ostalih šestoro učenika, od kojih je jedan dječak i pet djevojčica, pohađaju folklor u KUD-u Prigorec u Sesevetskom Kraljevcu. Učenici iz Osijeka u prosjeku pohađaju folklor dvije godine te su se počeli baviti folklorom zbog toga što im se sviđaju ples, pjesme, druženje i zabava. Učenici iz Sesevetskog Kraljevca u prosjeku pohađaju folklor četiri godine te su se počeli baviti folklorom zbog toga što su im se stric ili roditelji bavili folklorom te su se onda i oni upisali i probali. Najviše im se sviđa ples, pjesma, glazba, nastupi te narodne nošnje.

Peto pitanje bilo je namijenjeno učenicima koji su na treće pitanje zaokružili da se ne bave folklorom, te su trebali napisati sviđa li im se folklor ili ne i objasniti zašto. Učenici iz Osijeka, čak njih 48 je odgovorilo da im se ne sviđa folklor. Neki od razloga bili su: zato što ne vole plesati i pjevati, boje se publike, dosadno im je i glupo plešu, nemaju slobodnog vremena, folklor je za stare, pleše se u krug te im se ne sviđaju narodne nošnje. Učenici iz Sesevetskog Kraljevca, njih 21 odgovorilo je da im se ne sviđa folklor. Neki od razloga bili su: zato što ne vole plesati i pjevati, dosadno im je, ima puno ženskih plesova, uzaludno trošenje slobodnog vremena, ne sviđa im se što sviraju te im se ne sviđaju narodne nošnje. Učenicima kojima se sviđa folklor, njih 38 iz Osijeka te 17 iz Sesevetskog Kraljevca napisali su zašto im se sviđa folklor. Učenici iz Osijeka napisali su da im se sviđa folklor zbog toga: kako plešu i pjevaju, sviđaju im se tradicijske pjesme i narodne nošnje, nastupi, zato što su prije pohađali

folklor, zato što vole plesati te im je zabavan. Učenicima iz Sesevetskog Kraljevca se folklor sviđa zato što: vole glazbu, sviđaju im se narodne nošnje, ples, pjesma, zabava, zato što vole plesati, zato što je povezano s Republikom Hrvatskom te potiče djecu da poštuju tradiciju.

U šestom pitanju učenici su morali zaokružiti jesu li se susreli s narodnom nošnjom. (Slika 5). Na slici 5 možemo uočiti da se 74 djevojčica i 37 dječaka susrelo s narodnom nošnjom, dok 13 djevojčica i 25 dječaka nije nikada vidjelo narodnu nošnju. Prema ovim odgovorima možemo zaključiti da se djevojčice češće susreću s narodnom nošnjom nego dječaci.

Slika 5. Jesu li se učenici ikada susreli s narodnom nošnjom

U sedmom pitanju učenici su morali nabrojati koje dijelove narodne nošnje poznaju. (Tablica 3 i 4). U tablici 3 možemo uočiti kako od 37 dječaka koji su se susreli s narodnom nošnjom njih vrlo malo poznaje dijelove narodne nošnje. Iz OŠ Iver (Sesevetski Kraljevac) 10 dječaka je zaokružilo da se susrelo s narodnom nošnjom dok iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) imamo 27 dječaka. Prema rezultatima možemo primjetiti da dječaci najbolje poznaju košulju, prsluk, suknu i šešir. Dječaci iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) poznaju više dijelova narodne nošnje te tako možemo primjetiti da su među poznatijim dijelovima koje su nabrojali i oplećak, marama, dukati te kecelja. Za djevojčice iz tablice 4 možemo uočiti da se njih 74 susrelo s narodnom nošnjom od čega ih je 25 iz OŠ Iver (Sesevetski Kraljevac), a 49 iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek). Prema tablici 4 možemo zaključiti da se djevojčice bolje poznaju u dijelove narodne nošnje tako da su njima najpoznatiji dijelovi: suknya, marama, dukati, šešir, prsluk i haljina. Djevojčice su nabrojale mnoštvo dijelova narodne nošnje te su tako među poznatijima i kecelja, podsuknja, pregača, košulja i rubac.

Tablica 3. *Dijelovi narodne nošnje koje dječaci poznaju*

OŠ IVER		OŠ FKF, AŠ, VIJENAC	
DJEČACI			
Košulja	5	Suknja	14
Prsluk	5	Šešir	13
Hlače	3	Prsluk	10
Kapa	2	Oplećak	8
Šešir	2	Marama	8
Haljina	1	Dukati	7
		Kecelja	6
		Kapa	2
		Hlače	2
		Čarape	1
		Cipele	1
		Pregača	1

Tablica 4. *Dijelovi narodne nošnje koje djevojčice poznaju*

OŠ IVER		OŠ FKF, AŠ, VIJENAC	
DJEVOJČICE			
Haljina	9	Suknja	27
Suknja	6	Marama	20
Košulja	5	Dukati	19
Rubac	5	Šešir	16
Šešir	4	Prsluk	11
Pregača	4	Oplećak	9
Prsluk	3	Kecelja	7
Čipka	3	Podsuknja	7
Kapa	3	Pregača	7
Hlače	2	Haljina	5
Nakit	2	Cipele	3
Marama	1	Kapa	3
Cipele	1	Košulja	2
		Hlače	2

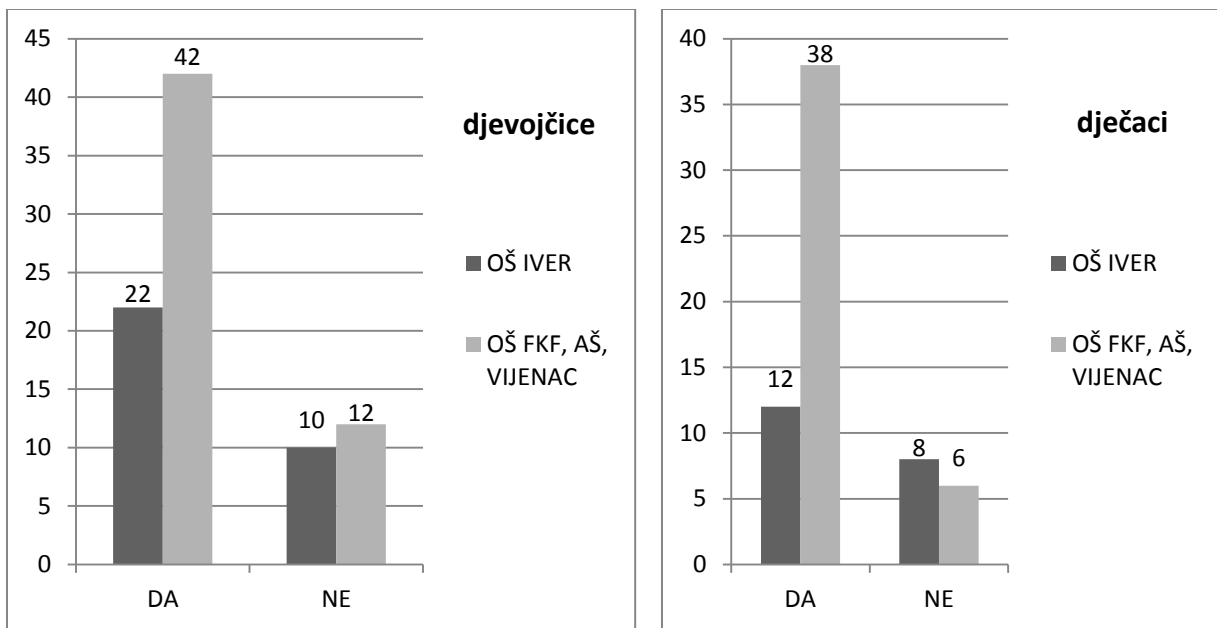
U osmom pitanju učenici su na fotografijama imali prikazane narodne nošnje iz različitih krajeva Republike Hrvatske. Njihov zadatak bio je označiti one narodne nošnje za koje smatraju da su iz njihovog kraja. Učenici iz OŠ Ivera (Sesvetski Kraljevac) trebali su zaokružiti narodne nošnje koje pripadaju njihovom kraju, a pod tim smatramo Posavinu i Moslavinu, dok su učenici OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) trebali zaokružiti narodne nošnje koje pripadaju slavonskom kraju. U Tablici 5 vidimo kako su učenici odgovorili i pravilno zaokružili nošnje koje pripadaju njihovom kraju. Na ovo pitanje odgovaralo je 34 dječaka i 42 djevojčice iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) te 14 dječaka i 26 djevojčica iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) (Tablica 5).

Maksimalan broj točnih odgovora za učenike iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) bio je 80, dok je maksimalan broj točnih odgovora za učenike OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) bio 228. Rezultat za učenike OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) bio je 25 što je ukupno 31,25% točnih odgovora. Rezultat za učenike OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) bio je 99 što je ukupno 43,42% točnih odgovora. Ako pogledamo dječake OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac), njihov broj točnih odgovora je pet što čini 17,86%, dok djevojčice imaju 20 točnih odgovora što je 38,46%. Dječaci iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) imaju 42 točna odgovora što čini 41,18% dok djevojčice imaju 55 točnih odgovora što čini 43,65%. Budući da se u istraživanju gledalo poznavanje narodnih nošnji svoga kraja prema djevojčicama i dječacima možemo zaključiti da djevojčice i dječaci iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) podjednako prepoznaju narodne nošnje svoga kraja, te je vrlo mala razlika između njih dok su u OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) rezultati drugačiji. U OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) je velika razlika između dječaka i djevojčica, što govori da su djevojčice više upoznate s narodnom nošnjom svog kraja od dječaka, češće se s njom susreću te mogu lakše odrediti koja narodna nošnja pripada njihovom kraju.

Tablica 5. *Prepoznavanje narodne nošnje slavonskog kraja te kraja Posavine i Moslavine*

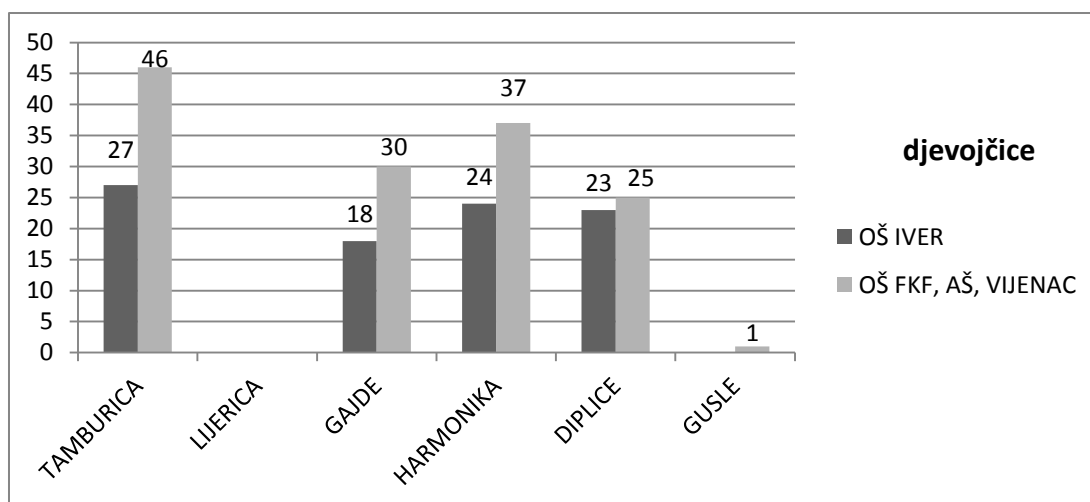
	OŠ IVER		OŠ FKF, AŠ, VIJENAC		
	POSAVINA	MOSLAVINA	ĐAKOVAČKI SELCI	BIZOVAC	PODRUČJE SL. BRODA
DJEČACI	3	2	1	21	22
DJEVOJČICE	15	5	8	20	27
UKUPNO	18	7	9	41	49

U devetom pitanju učenici su morali zaokružiti jesu li se susreli s tradicijskim instrumentima (Slika 6). Na slici 6 možemo uočiti da se 64 djevojčica i 50 dječaka susrelo s tradicijskim instrumentima, dok 22 djevojčice i 14 dječaka nije nikada vidjelo tradicijske instrumente. Prema ovim odgovorima možemo zaključiti da su se i djevojčice i dječaci češće susretali s tradicijskim instrumentima nego s narodnom nošnjom te da neke od njih mogu prepoznati.

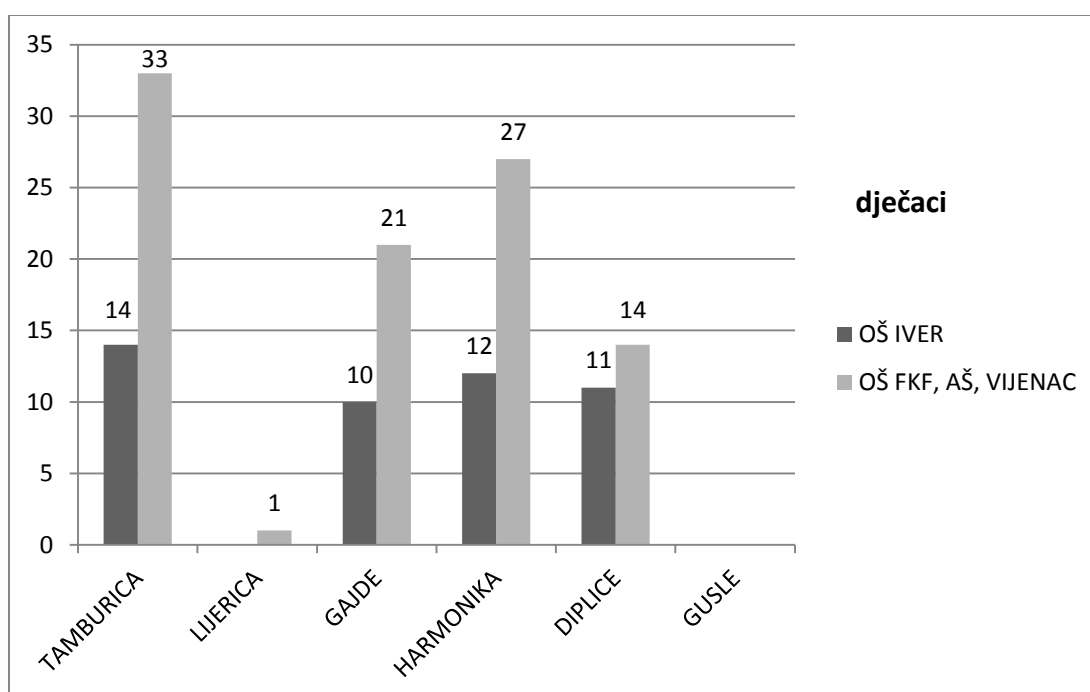

Slika 6. Jesu li se učenici ikada susreli s tradicijskim instrumentima

U desetom pitanju učenici su dobili šest fotografija tradicijskih instrumenata te su morali napisati njihove nazive (Slika 7 i 8). Na slici 7 možemo uočiti da je 73 djevojčica prepoznalo tamburicu (bisernicu) što čini 82,95%. Gajde je prepoznalo 48 djevojčica što je 54,55% te je harmoniku prepoznala 61 djevojčica što je 69,32%. Na slici 8 možemo uočiti da je 47 dječaka prepoznalo tamburicu (bisernicu) što čini 70,15%. Harmoniku je prepoznalo 39 dječaka što je 58,21% te je gajde prepoznao 31 dječak što je 46,27%. Možemo primjetiti da su im ta tri tradicijska instrumenta vrlo poznata i da se s njima češće susreću nego s ostalima, što možemo primjetiti prema tome da lijericu djevojčice nisu prepoznale, dok je lijericu prepoznao jedan dječak, koji je lijericu povezo s tradicijskim plesom linđo. Tradicijski instrument gusle je prepoznala samo jedna djevojčica, dok kod dječaka gusle nije nitko prepoznao. Tradicijski instrument diplice i dječaci i djevojčice su prepoznali kao puhački instrument te su za njega napisali da je to frula. Diplice su prepoznale samo četiri djevojčice iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek). Od tradicijskih instrumenata učenici su se sjetili i violine.

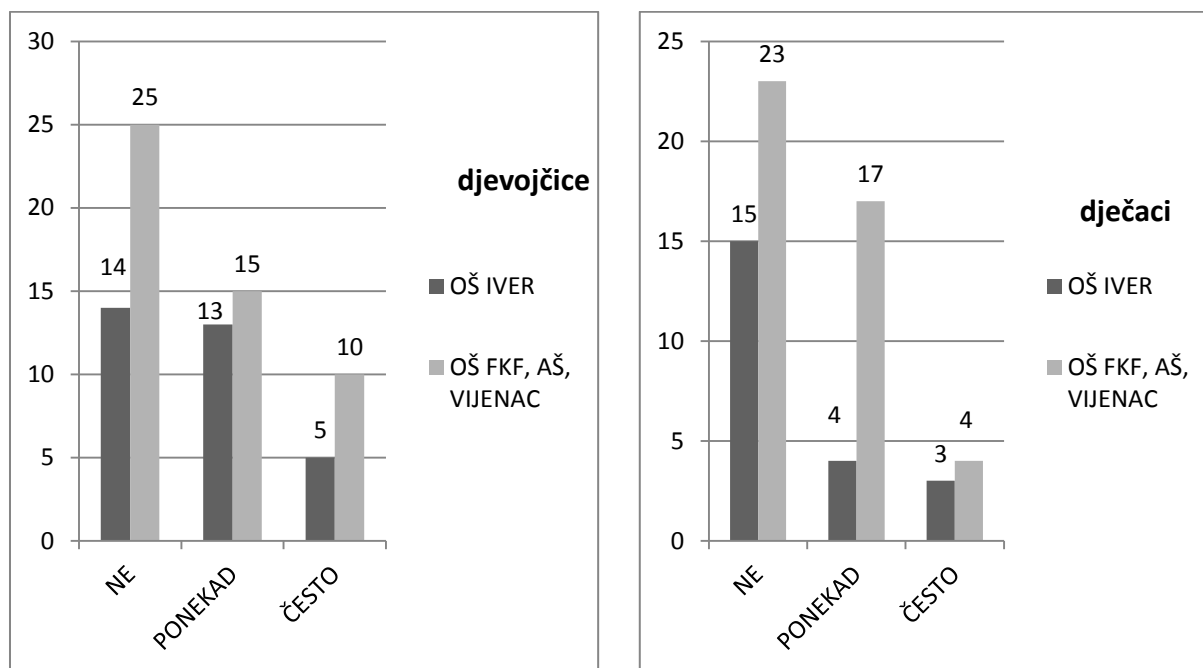
Slika 7. Prepoznavanje tradicijskih instrumenta s fotografija kod djevojčica

Slika 8. Prepoznavanje tradicijskih instrumenta s fotografija kod dječaka

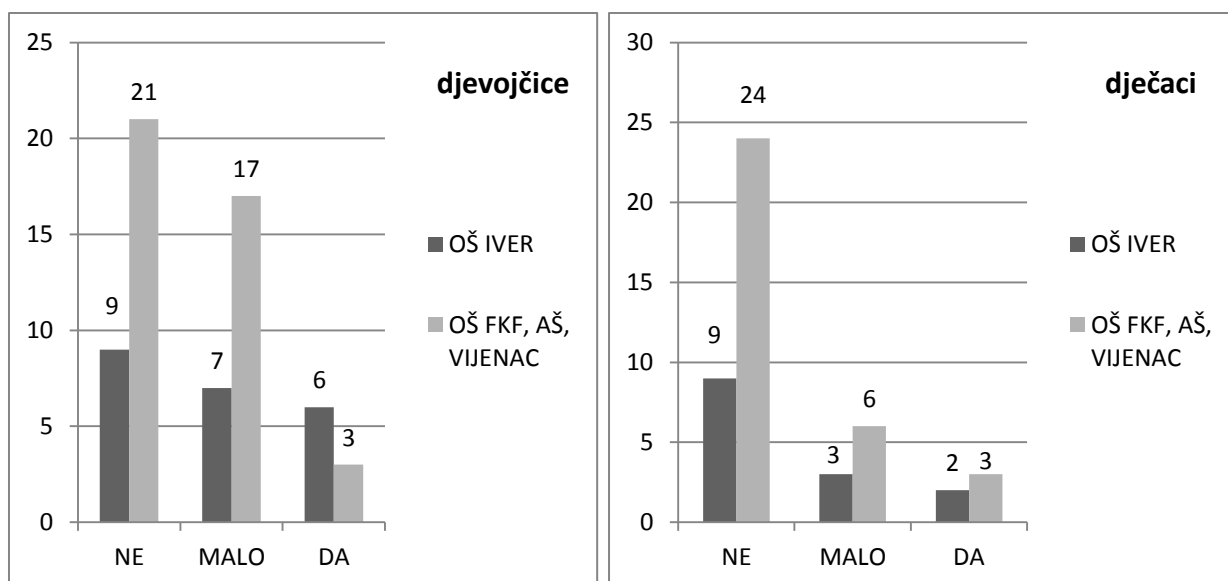
U jedanaestom pitanju učenici su morali zaokružiti slušaju li hrvatsku tradicijsku glazbu te je to pitanje bilo višestrukog izbora (Slika 9). Na slici 9 možemo uočiti da 39 djevojčica i 38 dječaka ne sluša hrvatsku tradicijsku glazbu. Broj učenika koji slušaju hrvatsku tradicijsku glazbu je malen, 15 djevojčica i sedam dječaka slušaju hrvatsku tradicijsku glazbu. Postotak djevojčica koje slušaju hrvatsku tradicijsku glazbu je 17,05% dok 44,32% djevojčica ne sluša hrvatsku tradicijsku glazbu. Kod dječaka 56,72% ne sluša hrvatsku tradicijsku glazbu, dok 10,45% dječaka sluša hrvatsku tradicijsku glazbu. U današnje vrijeme djeca smatraju kako je sramota ako slušaju hrvatsku tradicijsku glazbu te se

udaljavaju od toga i ne žele ju slušati, nego biraju druge stilove glazbe koji im odgovaraju, kao što su strana ili domaća glazba, ili neki određeni žanrovi. Često su okružena više zabavnom nego tradicijskom glazbom te je normalno da će kod učenika biti manje izražen interes za slušanjem tradicijske glazbe. Tradicijska glazba upoznaje se u školi u okviru nastave glazbene kulture te kod učenika sve više opada želja za slušanjem takve glazbe.

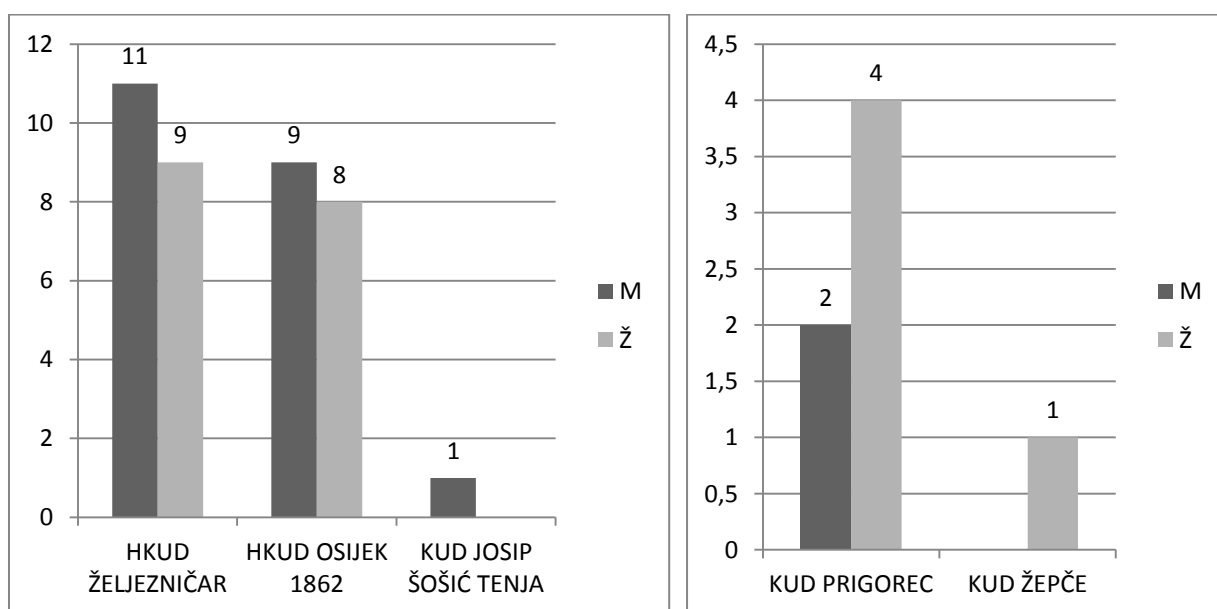
Slika 9. Slušaju li učenici hrvatsku tradicijsku glazbu

U dvanaestom pitanju učenici su morali zaokružiti zanimaju li ih folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava (Slika 10). Na slici 10 možemo uočiti da 30 djevojčica i 33 dječaka ne zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava. Učenika koje zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava nema baš puno, devet djevojčica i pet dječaka. Postotak djevojčica koje zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava je 13,24% dok 44,12% djevojčica ne zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava. Kod dječaka 68,75% ne zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava, dok 7,35% dječaka zanimaju folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava. Prema određenim postocima, velika je razlika između djevojčica i dječaka te prema tome možemo zaključiti da bi djevojčice voljele saznati nešto više o folklornim skupinama i o samom folkloru, makar ih je mali broj, dok dječaci uopće nisu zainteresirani za to i ne žele saznati ništa više o tome.

Slika 10. Zanimaju li učenike folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno – umjetničkih društava

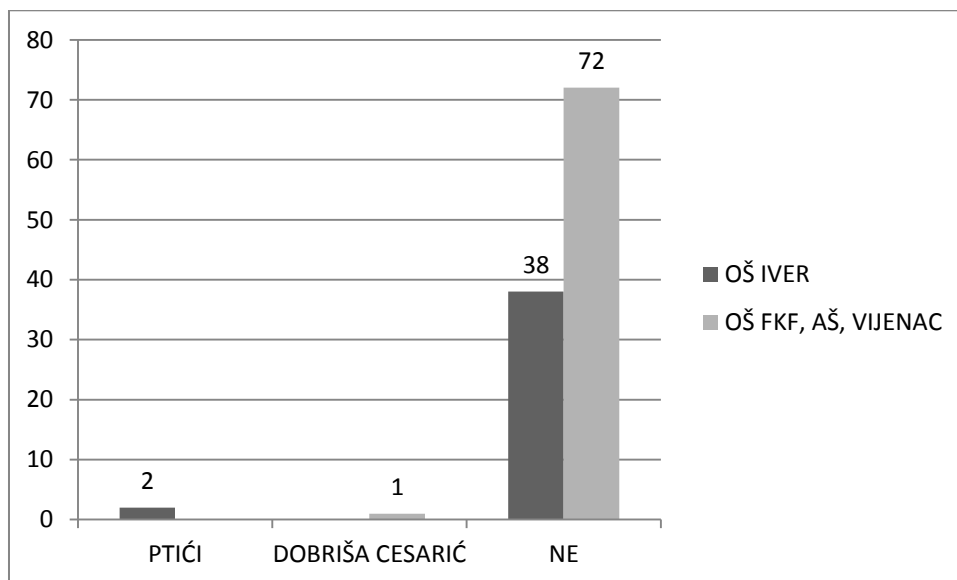
U trinaestom pitanju učenici su morali navesti koje folklorne skupine poznaju ili su čuli za njih (Slika 11). Učenici iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac), čak njih šest, napisali su da poznaju KUD Prigorec te je jedna djevojčica napisala KUD Žepče, Zagreb, dok su učenici iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) napisali da poznaju HKUD Željezničar, njih 20, HKUD Osijek 1862 poznaje 17 učenika dok KUD Josip Šošić Tenja poznaje jedan učenik. Učenici su ovim rezultatima pokazali da ne poznaju baš velik broj folklornih skupina te su spomenuli samo one koji su poznati u njihovom mjestu.

Slika 11. Folklorne skupine za koje su učenici čuli

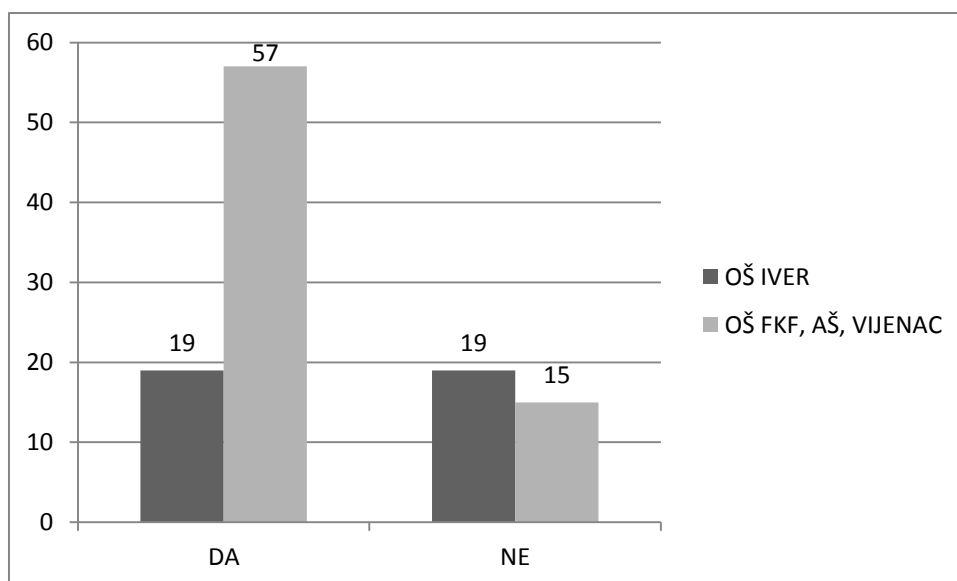
U četrnaestom pitanju učenici su morali napisati neke folklorne običaje za koje su čuli da se održavaju u njihovom mjestu. Učenici iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac), spomenuli su priredbe, te nastupe u Lisinskom, dok su učenici iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) napisali da poznaju manifestacije pod nazivom Slavonijo u jesen si zlatna, Olimpijada starih sportova, Đakovački vezovi, nastupi u Vukovaru, Đakovu i Našicama.

U petnaestom pitanju učenici su morali napisati postoji li u njihovoj školi folklorna skupina te u šesnaestom pitanju napisati ime te skupine (Slika 12). Dvoje učenika iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac), spomenuli su da postoji folklorna skupina Ptici, dok je jedna učenica iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) napisala da postoji folklorna skupina Dobriša Cesarić.

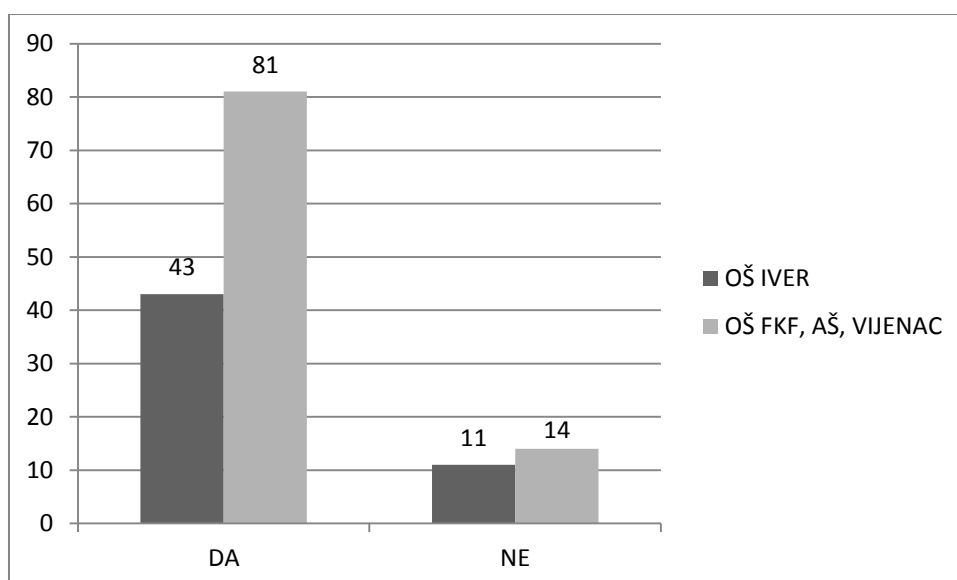
Slika 12. Folklorne skupine u njihovoj školi za koje su učenici čuli

U sedamnaestom pitanju učenici su morali napisati održavaju li se u njihovoj školi kulturne manifestacije u kojima se koristi hrvatska tradicijska glazba (Slika 13). Sedamdeset i šest učenika zna da se u njihovoj školi održavaju kulturne manifestacije u kojima se koristi hrvatska tradicijska glazba te su zaokružili da, dok njih 34 ne zna da se u njihovoj školi održavaju kulturne manifestacije u kojima se koristi hrvatska tradicijska glazba. U OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) je jednak broj učenika koji znaju i ne znaju o tim kulturnim manifestacijama, dok se u OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) vidi velika razlika između učenika koji znaju i ne znaju o kulturnim manifestacijama u njihovoj školi.

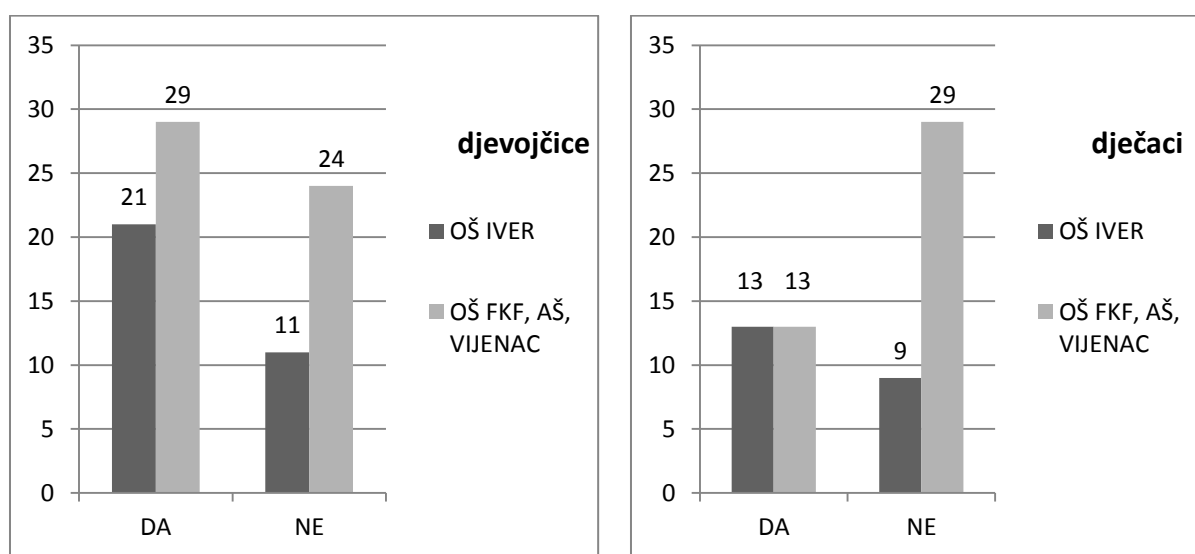
Slika 13. *Znaju li učenici održavaju li se kulturne manifestacije u njihovoj školi u kojima se koristi hrvatska tradicijska glazba*

U osamnaestom pitanju učenici su morali zaokružiti jesu li na nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu (Slika 14). Stodvadeset i četiri učenika zaokružili su da su na nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu, dok njih 25 ne zna da su na nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu. Možemo primjetiti da je mali broj učenika koji ne zna da su nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu.

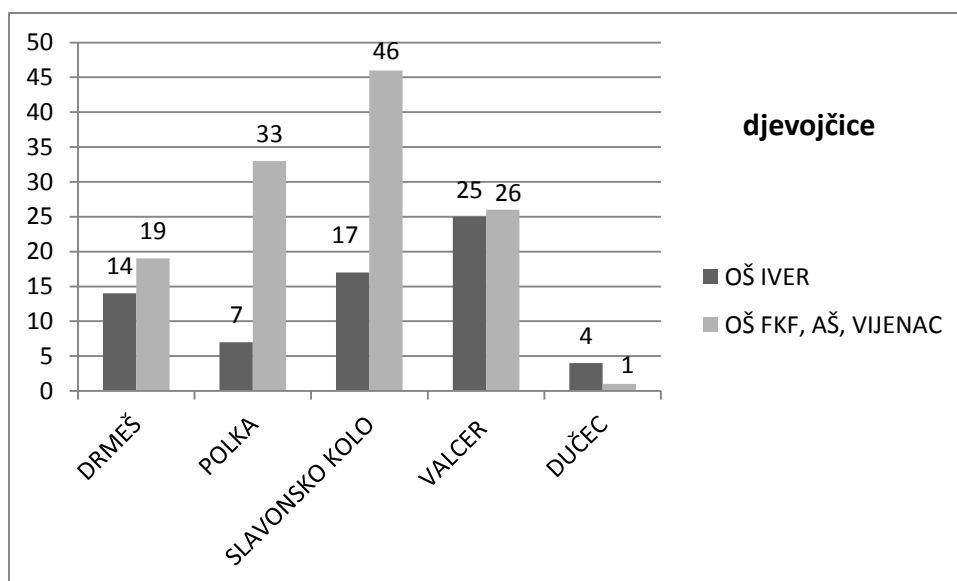
Slika 14. *Znaju li učenici jesu li na nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu*

U devetnaestom pitanju učenici su morali zaokružiti žele li saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi (Slika 15). Broj djevojčica koje žele saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi u OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) je veći od broja koji ne želi saznati, dok je u OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) broj djevojčica koje žele saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi i onih koje ne žele podjednak, mala je razlika. Broj dječaka u obje škole koji žele saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi je jednak, dok je velik broj učenika iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) koji ne žele saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Učenici se tako izjašnjavaju vjerojatno zato jer misle da su u okviru nastave glazbene kulture imali priliku dovoljno dobro upoznati tradicijsku glazbu.

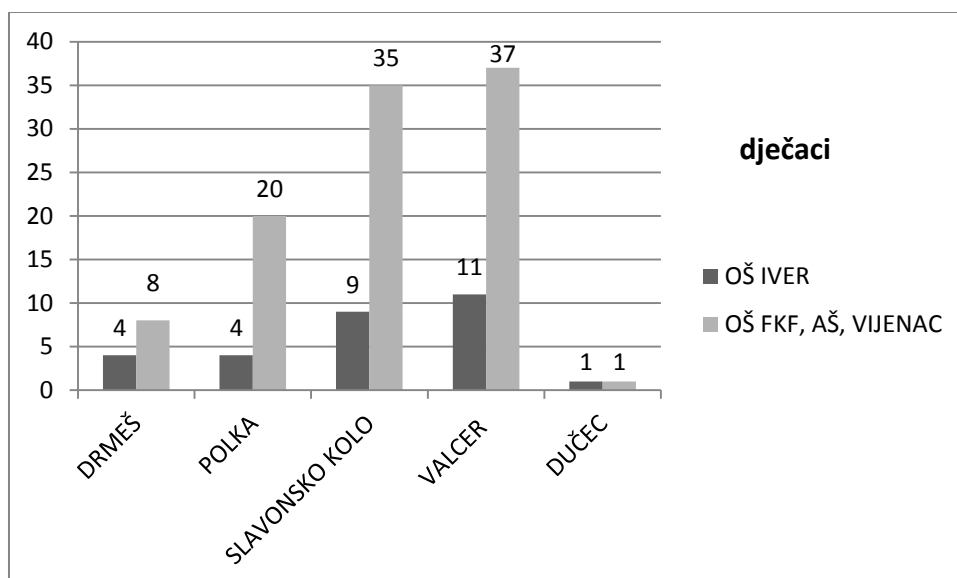

Slika 15. *Žele li učenici znati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi*

U dvadesetom pitanju učenici su morali zaokružiti za koje od ovih tradicijskih plesova su čuli te u dvadeset i prvom pitanju napisati neke koji nisu navedeni, a oni ih znaju (Slika 16 i 17). Učenici najbolje prepoznaju tradicijske plesove slavonsko kolo i valcer, te tako 71,56% djevojčica i 65,68% dječaka zna za slavonsko kolo, dok 57,95% djevojčica i 71,64% dječaka zna za valcer. Za polku i drmeš su bolje čuli učenici OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) dok je dućec ipak poznatiji učenicima OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac). Za plesove koje su učenici još čuli naveli su: razna kola te nebesko kolo.

Slika 16. Tradicijski plesovi koje djevojčice poznaju

Slika 17. Tradicijski plesovi koje dječaci poznaju

U dvadeset i drugom pitanju učenici su morali zaokružiti za koje od ovih tradicijskih pjesama su čuli te u dvadeset i trećem pitanju napisati neke koje nisu navedene, a oni ih znaju. (Tablica 6 i 7). Učenici iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) najbolje poznaju tradicijske pjesme: *Tancaj, tancaj crni kos, Teče, teče bistra voda, Sad se vidi, sad se zna, Ja posijah repu*. Učenicima iz OŠ FKF, AŠ i Vijenac (Osijek) poznate su pjesme: *Kalendari, Ja posijah repu, Sjedi Ćiro, Teče, teče bistra voda, Sad se vidi, sad se zna, Ajd na livo*. Te pjesme su im poznate jer pripadaju njihovom kraju, te su te pjesme također mogli učiti u nastavi glazbene kulture, u vrtiću ili su ih mogli roditelji naučiti.

Tablica 6. Tradicijske pjesme koje djevojčice poznaju

OŠ IVER		OŠ FKF, AŠ, VIJENAC	
DJEVOJČICE			
Sad se vidi, sad se zna	15	Sad se vidi, sad se zna	35
Teče, teče bistra voda	18	Teče, teče bistra voda	34
Tancaj, tancaj crni kos	20	Tancaj, tancaj crni kos	5
Jelica kolce vodila	8	Jelica kolce vodila	4
Ajd na livo	8	Ajd na livo	21
Kalendari	8	Kalendari	49
Jaše baba dorata	10	Jaše baba dorata	10
Sjedi čiro	9	Sjedi čiro	35
Seljančica	8	Seljančica	12
Ja posijah repu	14	Ja posijah repu	35
Staro sito, kaj korito	10	Ja imado	9
Kriči, kriči, tiček	10	Staro sito, kaj korito	2
Mamice su štrukle pekli	1	Moja diridika	1
I ja jesam posavačko dete	1	Stari rokoko	1
Savila se bijela loza vinova	1	Djeca bi se igrala	2
Kvočka viče kvo kvo	1	Tekla voda karašica	16
		Još Hrvatska ni propala	1
		Falile se kaštelanke	16
		Vesela je šokadija	1
		Savila se bijela loza vinova	1

Tablica 7. Tradicijske pjesme koje dječaci poznaju

OŠ IVER		OŠ FKF, AŠ, VIJENAC	
DJEČACI			
Sad se vidi, sad se zna	8	Sad se vidi, sad se zna	21
Teče, teče bistra voda	12	Teče, teče bistra voda	23
Tancaj, tancaj crni kos	9	Tancaj, tancaj crni kos	5
Jelica kolce vodila	1	Jelica kolce vodila	3
Ajd na livo	3	Ajd na livo	15
Kalendari	3	Kalendari	35
Jaše baba dorata	4	Jaše baba dorata	3
Sjedi ćiro	4	Sjedi ćiro	19
Seljančica	4	Seljančica	10
Ja posijah repu	7	Ja posijah repu	25
Staro sito, kaj korito	3	Ja imado	10
Kriči, kriči, tiček	7	Staro sito, kaj korito	2
		Falile se kaštelanke	4
		Tekla voda karašica	1

10. RASPRAVA

Ovaj rad, potkrijepljen brojnim teorijskim osvrtima, imao je cilj ispitati i prikazati stavove i interese učenika osnovne škole prema tradiciji i tradicijskoj glazbi. Kako bi se odgovorilo na postavljene ciljeve i zadatke, provedeno je empirijsko istraživanje tijekom školske godine 2018./2019. Podaci su prikupljeni pomoću postupka anketiranja, a kao instrument istraživanja korišten je anonimni anketni upitnik. Od ukupno 155 ispitanika, 67 je dječaka, a 88 djevojčica. S obzirom na temu diplomskoga rada koja je usko povezana s područjem tradicije i tradicijske glazbe, željelo se ispitati što učenici misle o tradiciji i tradicijskoj glazbi, žele li saznati nešto više o tome, pohađaju li folklor, poznaju li narodne nošnje i tradicijske instrumente, tradicijske pjesme i plesove.

Prema rezultatima provedenog istraživanja, djeca mlađe školske dobi ne znaju baš puno o tradiciji i tradicijskoj glazbi, ali ni ne pokazuju preveliko zanimanje da bi i saznali nešto više o tome. Učenici smatraju da niti poznaju, niti ne poznaju hrvatsku tradicijsku glazbu. Takvog su mišljenja zato što se tradicijskom glazbom rijetko bave i upoznaju ju u školi, te u slobodno vrijeme mali broj učenika sluša tradicijsku glazbu. Unatoč tome što ne poznaju dovoljno tradicijsku glazbu, učenici su odgovorili da im se tradicijska glazba jako sviđa, čak njih 39,21%, ali je i velik broj učenika odgovorio da im se ne sviđa tradicijska glazba, čak njih 20,92%. Od ukupno 155 učenika, njih 11 se bavi folklorom u slobodno vrijeme. Današnja djeca smatraju da je sramota baviti se folklorom, njima je to sve ružno, ne sviđaju im se narodne nošnje, ples, pjesma, tradicijski instrumenti te ih to odbija. Smatram da učenici dobiju volju za folklorom ukoliko se netko od njihovih roditelja, obitelji, prijatelja bavi folklorom te im pokaže sve one pozitivne stvari vezane uz folklor, a to su druženje, zabava, putovanja, ples, pjesma, stjecanje novh prijatelja. Djeca koja se krenu baviti folklorom od malena, manje odbijaju folklor, nego ona koja se krenu baviti folklorom u višim razredima osnovne škole ili srednje škole. Zato što djeca što su starija, to više vide negativne stvari folkloru i stvaraju krivu sliku o njemu. Narodne nošnje bolje poznaju djevojčice, nego dječaci, te znaju nabrojati više dijelova i češće se susreću s njom. Muška narodna nošnja je jednostavnija nego ženska narodna nošnja, ima manje dijelova te ih je jednostavnije nabrojati, dok je ženska narodna nošnja slojevita i ima više dijelova. U odgovorima gdje su bile prikazane narodne nošnje, učenici iz Osijeka podjednako prepoznaju narodne nošnje svoga kraja, te je vrlo mala razlika između njih dok su djevojčice iz OŠ Iver (Sesvetski Kraljevac) više upoznate s narodnom nošnjom svog kraja od dječaka. Tradicijske instrumente znaju nabrojati i djevojčice i dječaci, te su im najpoznatiji tambura, harmonika i gajde, dok su

im gusle, lijerica i dvojnice manje poznatije, jer se mogu rjeđe vidjeti nego ova tri tradicijska instrumenta. Učenici slabo slušaju hrvatsku tradicijsku glazbu, te u današnje vrijeme slušaju drugu vrstu glazbe kao što je domaća ili strana glazba, te neki drugi žanrovi. Češće su okruženi zabavnom glazbom nego tradicijskom te je normalno da će kod učenika biti manje izražen interes za slušanjem tradicijske glazbe. Djevojčice više zanima folklor i folklorne skupine nego dječake te bi djevojčice više voljele saznati o folkloru i o folklornim skupinama. U istraživanju to vidimo po tome što su učenice iz Osijeka više znale nabrojati kulturno-umjetnička društva nego dječaci. U malom broju osnovnih škola postoji izvannastavna aktivnost folklor, te je i to jedan od razloga zašto djeca nisu upoznata s folklorom te s tradicijskom glazbom. U istraživanju su samo tri učenika napisala da postoji folklorna skupina u njihovoj školi. Učenici nisu upoznati s određenim folklornim običajima koji se održavaju u njihovom mjestu, ali znaju za kulturne manifestacije u njihovoj školi. Na satu glazbene kulture učenici obrađuju hrvatsku tradicijsku glazbu, te ih tako pjevanjem, slušanjem i plesom učitelji uče tome. Djevojčice žele saznati više o tradicijskoj glazbi, dok dječake to ne zanima i ne žele saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Učenici poznaju tradicijske plesove i najpoznatiji su im valcer kojeg mogu naučiti u školi, te slavonsko kolo i polka. Od tradicijskih pjesama poznaju pjesme koje su mogli naučiti u vrtiću, školi ili od roditelja, baka i djedova, a to su: *Tancaj, tancaj crni kos, Teče, teče bistra voda, Sad se vidi, sad se zna, Ja posijah repu, Kalendari, Sjedi Ćiro, Ajd na livo.*

11. ZAKLJUČAK

Program nastave glazbene kulture u prva se tri razreda osnovne škole temelji na glazbenim područjima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. Učenik putem nastave glazbene kulture usvaja i upoznaje sve pojavne oblike glazbe: od umjetničke, preko narodne, do jazza i popularnih žanrova svih vrsta. Učitelj ima određenu slobodu u odabiru primjera za određenu nastavnu jedinicu i u područjima, cjelinama i temama u kojima se nastavni rad temelji na slušanju glazbe, a jedna od tih tema jest i folklorna glazba. Pri obradi nastavnih cjelina iz folklorne glazbe učitelju je prepušten izbor redoslijeda obrade kako bi se moglo ispoštovati načelo zavičajnosti. Otvorenost programa nastave glazbene kulture učitelju daje još veću slobodu pri osmišljavanju nastave gdje u obzir uzima želje i mogućnosti učenika.

Učenik u svim nastavnim područjima glazbene kulture doživljava i uči glazbu kako bi postao kompetentan korisnik glazbe. Isto tako učitelji moraju biti kompetentni kako bi znali što ponuditi učeniku, tj. koje su njegove mogućnosti i interesi. Samo „oslušivanjem“ učenika i dobrim poznavanjem sadržaja koji poučava učitelj nastavu glazbene kulture može „podići“ na jednu višu dimenziju učenja o glazbi i uživanja u njoj.

Tradicijska glazba ima posebnu važnost u očuvanju kulturne baštine i kulturnog identiteta. Marošević navodi da je folklorna glazba u intimi svakog pojedinca te da je nenametnuta i uvijek prisutna (Marošević, 2001). Nadalje, svaki narod ima svoju posebnost, kulturu i običaje koje uvijek vrijedi čuvati i pamtit.

Svrha je ovoga diplomskoga rada bila istražiti što učenici mlađe školske dobi misle o hrvatskoj tradicijskoj glazbi, vole li slušati hrvatsku tradicijsku glazbu na nastavi glazbene kulture te pohađaju li učenici izvannastavnu aktivnost „folklor“. Rezultati ukazuju na to da učenici ne poznaju dovoljno hrvatsku tradicijsku glazbu jer nisu dovoljno informirani o toj temi na nastavi glazbene kulture. Izvannastavnu aktivnost „folklor“ pohađa samo mali broj učenika i to su većinom djevojčice. Učenici poznaju slavonske nošnje i tradicijska glazbala karakteristična za područje iz kojeg dolaze te izražavaju želju da se u nastavi glazbene kulture više upoznaje hrvatska tradicijska glazba.

Iako udžbenička opremljenost tradicijskom glazbom nije dovoljna, učitelj svejedno treba više informirati učenike o toj vrsti glazbe. Tradicijsku glazbu učenici će upoznati pjevanjem određenog broja hrvatskih narodnih pjesama primjerenih njihovoj dobi, slušanjem te upoznavanjem narodnih običaja vezanih uz glazbu. Bavljenjem tradicijskom glazbom učenici

ne usvajaju samo napjev i tekst napjeva nego stječu tečnost i razumijevanje jezika te im daju osjećaj kulturnog identiteta i osiguravaju im veze s prošlošću.

LITERATURA

1. Albus, Lj., Bregović, A., Klemm, M., Lončarić, M., Sačić D.(1988). *Muzejski vjesnik 11*. Varaždin: Gradski muzej Varaždin
2. Bajuk, L. (2012). *Matapur – Prirodna i kulturna baština Međimurja*. Lopatinec: Udruga Matapur
3. Bezić, J. (1971). Hrvatska muzika. Narodna. U: Kovačević, K. (ur.). *Muzička enciklopedija*. (2. izdanje). Zagreb: Jugoslavenski i leksikografski zavod, 2. sv., 168-175.
4. Bezić J. (2011). *Dalmatinska folklorna gradska pjesma kao predmet etnomuzikološkog istraživanja*. Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, 48(1), 211-242. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/69385>
5. Bezić, J. (1971). Etnomuzikologija. U: Kovačević, K. (ur.). *Muzička enciklopedija*. (2. izdanje). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1. sv., 543.
6. Bezić, J. (1971). Folklorna muzika. U: Kovačević, K. (ur.). *Muzička enciklopedija*. (2. izdanje). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1. sv., 592-593.
7. Boltužić, A. (2008). *Citraštvo u Zagrebu od 1980-ih do 1918. godine: na temelju ostavštine Milana Stahuljaka, pohranjene u Arhivu Hrvatskoga glazbenoga zavoda*, *Arti musices: hrvatski muzikološki zbornik*, 39(2), 219-253. Preuzeto 28.8.2019. s <http://hrcak.srce.hr/31430>
8. Bonifačić. R. (2001). *O problematici takozvane „istarske ljestvice“*, Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, 38(2), 73-95. Preuzeto 28.8.2019. s <http://hrcak.srce.hr/33253>
9. Ceribašić, N. (1994). Norma i individuacija u deseteračkim napjevima s područja Slavonije, *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 31(2), 145-282. Preuzeto 27.8.2019. s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=101154
10. Čapo Žmegač, J., Muraj, A., Vitez, Z., Grbić, J., Belaj, V. (1998.) *Etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. Zagreb: Matica Hrvatska
11. Čaleta, J. (2008). „*Klapski pokret*“ – *višeglasno pjevanje kao popularna tradicija*, Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, 45(1), 125-148. Preuzeto 28.8. 2019. s <http://hrcak.srce.hr/25497>
12. Dobrota, S. (2001.) Mjesto i uloga narodne glazbe u glazbenoj nastavi od 1. do 3. razreda osnovne škole. *Život i škola*, 5, 86-95.

13. Drandić, D. (2010). *Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja*, Pedagogijska istraživanja, 7 (1): 95-108
14. Grubišić, I. (1996.) Hrvatski katolicizam: vjera ili običaj? *Bogoslovska smotra = Ephemerides theologicae Zagradienses* 2/3, 357-371
15. *Hrvatska enciklopedija*, Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43000>, 27.8.2019.
16. Jelinčić, D. A. i Žuvela Bušnja, A. (2008). U: A. Muraj i Z. Vitez (ur.), *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima* (str. 51-63). Uloga medija u predstavljanju, mijenjanju i kreiranju tradicije. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku i Hrvatsko etnološko društvo.
17. Knežević, G. (1993). *Naše kolo veselo*. Zagreb: ETHNO d.o.o
18. Manasteriotti, V. (1978). *Muzički odgoj na početnom stupnju: methodske upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Marić, M. *Istrapedia*, Preuzeto s: <http://www.istrapedia.hr/> 28.8.2019.
20. Marošević, G. (1994). *Ojkanje u izvandinarskim područjima Hrvatske*, Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, 24(17), 91-102. Preuzeto 28.8.2019. s <http://hrcak.srce.hr/80708>
21. Miholić, I. (2009). *Hrvatska tradicijska glazba: udžbenik hrvatske tradicijske glazbene kulture s 3 zvučna CD-a od petog do osmog razreda osnovne škole*. Zagreb: Profil.
22. Miholić, I. (2015). *Igračke za djecu i dječje zvučne igračke – suveniri i/ili glazbala.*, Etnološka istraživanja, 18-19: 89-101.
23. Moslavac, S.(2012). *Urodila žuta dunja. Narodne dječje igre Moslavine, hrvatske Posavine i Banovine*. Muzej Moslavine Kutina: Kutina
24. Moslavac, S.(2015). *Tradicijsko ruho obiteljsko naslijeđe*. Muzej Moslavine Kutina: Kutina
25. *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Preuzeto s: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=14181>, 27.8.2019.
26. Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V.(1986). *Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole: priručnik za nastavnika*. Zagreb: Školska knjiga.
27. *O hrvatskoj tradicijskoj glazbi Međimurja i oko nje*, Preuzeto 28.8.2019. s <http://www.arhivx.net>
28. Orlić, I. (2005). *Istarski identitet kroz glazbeno stvaralaštvo: etnološki pristup*. Etnološka 8tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, 91-110. Preuzeto 28.8.2019. s <http://hrcak.srce.hr/27569>

29. Rihtman-Auguštin, D. (1978). *Folklor, folklorizam i suvremena publika*. Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, Vol. 7-8 No. 1, 21-28. Preuzeto 28.8.2019. s <https://hrcak.srce.hr/80008>
30. Rojko, P. (1996.) *Metodika nastave glazbe. Problem narodne glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 114-119.
31. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*. Zagreb Preuzeto 27.8.2019. s https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe._Teorijsko_temat_a_spekti.pdf
32. Svalina, V. (2012). Tradicijsko pjevanje u glazbeno-folklornim područjima panonske zone. U: B. Žakula (ur.) *17. seminar folklor panonske zone*. Vinkovci: Kulturni centar Gatalinka, str. 184-192. Preuzeto 27.8.2019. s: https://bib.irb.hr/datoteka/590356.Svalina_Vesna_-_Tradicijsko_pjevanje_u_glazbeno-folklornim_podrucjima_panonske_zone.pdf
33. Uloga glazbe i plesa u životu ljudi, *Folklorna glazba i ples*, Preuzeto 27.8.2019. s <http://selo.hr/folklorna-glazba-i-ples/>
34. Vinšćak, T. (1998/1999). *Iz tradicijske baštine središnje Istre, Stud. ethnol. Croat.*, 10/11, 75-88. Preuzeto 28.8.2019. s hrcak.srce.hr/file/74887
35. Vitez, Z., Muraj A. (2001.) *Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha*. Zagreb: Barbat

PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik za učenike 1. razreda

DRAGI UČENICI,

ZAMOLILA BIH VAS DA ISPUNITE ANKETNI UPITNIK O HRVATSKOJ TRADICIJSKOJ GLAZBI. TIM UPITNIKOM ŽELIM SAZNATI KAKVI SU VAŠI INTERESI I STAVOVI O HRVATSKOJ TRADICIJSKOJ GLAZBI. ISPUNJAVANJE ANKETNOG UPITNIKA DOBROVOLJNO JE I ANONIMNO. MOLIM VAS DA NA SVA PITANJA ODGOVORITE POTPUNO ISKRENO.

HVALA NA SURADNJI!

ZAOKRUŽI:

JA SAM: A) DJEČAK B) DJEVOJČICA

ZAOKRUŽI RAZRED KOJI POHAĐAŠ: 1. 2. 3. 4.

1. SVIĐA LI TI SE HRVATSKA TRADICIJSKA GLAZBA? DA NE

2. BAVIŠ LI SE FOLKLOROM U SLOBODNO VRIJEME? DA NE

3. AKO SE BAVIŠ FOLKLOROM ODGOVORI NA SLJEDEĆA PITANJA:

GDJE SE BAVIŠ FOLKLOROM? _____

KOLIKO DUGO SE BAVIŠ FOLKLOROM (KOLIKO GODINA)? _____

ŠTO TI SE NAJVIŠE SVIĐA U FOLKLORU?

4. UKOLIKO SE NE BAVIŠ FOLKLOROM, NAPIŠI SVIĐA LI TI SE ILI NE SVIĐA FOLKLOR I OBJASNI ZAŠTO.

5. JESI LI SE SUSREO/LA S NARODNOM NOŠNJOM? DA NE

Prilog 2: Anketni upitnik za učenike 2., 3. i 4. razreda

Dragi učenici,

zamolila bih vas da ispunite anketni upitnik o hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Tim upitnikom želim saznati kakvi su vaši interesi i stavovi o hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Ispunjavanje anketnog upitnika dobrovoljno je i anonimno. Molim vas da na sva pitanja odgovorite potpuno iskreno.

Hvala na suradnji!

Zaokruži:

Ja sam: a) dječak b) djevojčica

Zaokruži razred koji pohađaš: 1. 2. 3. 4.

Zaokruži:

1. Koliko poznaješ hrvatsku tradicijsku glazbu (narodnu glazbu)?

1 2 3 4 5

(1 – ne poznajem, 2 – niti poznam, niti ne poznam, 3 – poznajem, 4 – dobro ju poznajem, 5 – poznajem ju odlično)

(zaokruži odgovor)

2. Sviđa li ti se hrvatska tradicijska glazba?

1 2 3 4 5

(1 – ne sviđa, 2 – niti mi se sviđa, niti ne sviđa, 3 – sviđa mi se, 4 – dosta mi se sviđa, 5 – jako mi se sviđa)

(zaokruži odgovor)

3. Baviš li se folklorom u slobodno vrijeme?

a) da

b) ne

4. Ako se baviš folklorom odgovori na sljedeća pitanja:

Gdje se baviš folklorom? _____

Koliko dugo se baviš folklorom (koliko godina)? _____

Zašto si se počeo/la baviti folklorom?

Što ti se najviše sviđa u folkloru?

5. Ukoliko se ne baviš folklorom, napiši sviđa li ti se ili ne sviđa folklor i objasni zašto.

6. Jesi li se susreo/la s narodnom nošnjom? DA NE

7. Nabroji koje dijelove narodne nošnje poznaješ.

8. Na fotografijama su narodne nošnje iz različitih krajeva Republike Hrvatske.. Zaokruži slovo uz fotografije narodnih nošnji za koje misliš da pripadaju tvom kraju.

<p>a)</p> 	<p>b)</p> 	<p>c)</p> 	<p>d)</p>
<p>e)</p> 	<p>f)</p> 	<p>g)</p> 	<p>h)</p>

9. Jesi li se susreo/la s tradicijskim instrumentima? DA NE

10. Prepoznaješ li ove tradicijske instrumente. Na crtu napiši naziv.

 _____	 _____	 _____
 _____	 _____	 _____

11. Slušaš li hrvatsku tradicijsku glazbu?

- a) ne slušam ju
- b) ponekad ju slušam
- c) često ju slušam

12. Zanimaju li te folklorne skupine koje djeluju u okviru kulturno-umjetničkih društava:

- a) ne
- b) malo
- c) da

13. Napiši koje folklorne skupine poznaješ ili si čuo/la za njih.

14. Ukoliko se u tvom mjestu održavaju neki folklorni običaji napiši koje poznaješ ili si čuo/la za njih.

15. Postoji li u tvojoj školi folklorna skupina?

a) da

b) ne

16. Napiši ime tvoje folklorne skupine! _____

17. Održavaju li se u tvojoj školi kulturne manifestacije u kojima se koristi hrvatska tradicijska glazba?

a) da

b) ne

18. Jeste li na nastavi glazbene kulture obrađivali hrvatsku tradicijsku glazbu?

a) da

b) ne

19. Želiš li saznati više o hrvatskoj tradicijskoj glazbi?

a) da

b) ne

20. Jesi li čulo/la za neke od ovih tradicijskih plesova.

Drmeš	DA	NE
-------	----	----

Polka	DA	NE
-------	----	----

Slavonsko kolo	DA	NE
----------------	----	----

Valcer	DA	NE
--------	----	----

Dučec	DA	NE
-------	----	----

21. Nabroji još neke tradicijske plesove koji nisu spomenuti.

22. Jesi li čulo/la za neke od ovih tradicijskih pjesama.

Sad se vidi, sad se zna	DA	NE
Teče, teče bistra voda	DA	NE
Tancaj, tancaj crni kos	DA	NE
Jelica kolce vodila	DA	NE
Ajd na livo	DA	NE
Kalendari	DA	NE
Jaše baba dorata	DA	NE
Sjedi ćiro	DA	NE
Seljančica	DA	NE
Ja posijah repu	DA	NE
Staro sito, kaj korito	DA	NE

23. Nabroji još neke tradicijske pjesme koje nisu spomenute.
